

til samarbejdet med de andre forsknings- og uddannelsesinstitutioner har Københavns Universitet specielt samarbejdet med følgende institutioner:

Center for Freds- og Konfliktforskning

Baggrund

Center for Freds- og Konfliktforskning blev oprettet i 1982 som et samarbejde mellem

de to tidligere institutter for international politik og udenrigspolitik på Københavns Universitet og Center for Udviklingsstudier på Århus Universitet. Center for Freds- og Konfliktforskning er et af de få institutter af universitetsniveau.

I maj 1982 besluttede Folketinget finansiering og udbyr for videnskabelig forskning og foretog for søgningen om et institut som i 1984 i 1984 blev center for fred og konfliktforskning af statsminister Niels Strøberg og den daværende udenrigsminister Jørgen Fossing. Senere har Folketinget besluttet at støtte centeret i perioden 1981-1985.

Centeret blev oprettet med et råd bestående af Leif Peter Glæsel (K.F.O.), Ole Wæver (S), Jørgen Fossing (K.F.O.), Hans Henrik Møller (Danmarks Journalistforbund), Peter Søgaard (K.F.O.), Karup Pedersen (K.F.O.), Jørgen Knudsen (Danmarks Forsvar), Ole Wæver (S) og Niels Laur (Folkebevægelsen for Demokrati).

I den 1. januar 1984 er blevet udvalgt en bestyrelse som består af professor Erik Ditlev (K.F.O.), professor Finn Fossing (K.F.O.), professor Niels Laur (S), professor Ole Wæver (S), professor Jørgen Knudsen (Danmarks Forsvar), professor Erik Søgaard (Danmarks Forsvar), professor Erik Søgaard (Danmarks Forsvar) og professor Ole Wæver (S).

I Center for Freds- og Konfliktforskning arbejder Niels Glæsel, Ole Wæver, Jørgen Knudsen og Erik Søgaard. Centeret har et stort antal af de mest kendte og bedst kvalificerede forskere i Danmark, og det har et stort antal af de mest kendte og bedst kvalificerede forskere i Danmark, og det har et stort antal af de mest kendte og bedst kvalificerede forskere i Danmark.

Forskningsskemaet

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

I henhold til anbefalingen fra Folketinget i forbindelse med den seneste forberedelse har centeret påbegyndt en grundig omstrukturering af projekterne til følgende: Europæisk sikkerhed, Nordisk sikkerhed og om Europa, samt Konvertering (omstilling fra militær til civil produktion).

Førstnævnte projekt blev en videnskabelig af NMAES, med hovedfokus på konflikter og sikkerhedsforberedelse af NMAES, med hovedfokus på NMAES. Om nordiske sikkerhed, se nedenfor.

Årsmødet 1984 i Europa

Hovedtemet var ikke-officielt forsvar og sikkerhedsforberedelse i Europa. Det blev et stort møde med mange deltagere fra mange lande i Europa og fra mange lande i Europa.

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES). I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

I den første del af 1985-1990 har forskningen været koncentreret om projekter om sikkerhedsforberedelse i Europa (NOD) og om ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed (NMAES).

servering i spansk lyttelæstetale på avanceret niveau. Programmet er baseret på en video produceret af Eva Dain Jensen og Doris Vinther fra Roskilde Institut i samarbejde med AV/ITCentret på Københavns Universitet. Amager Programmet bygger på en delvis gradvis simplificering af input i arbejdet med lyttelæstetale til brugeren efter behov kunne højttalingsversioner versioner af vankebet komiske personer ind på skærmen. Et pilotprogram med strategiske programmering er foreslået med støtte fra Danmarks Forskningsråd.

Videoportaler

Et samarbejde fra viden og teknologi er blevet produceret af en gruppe studenter med bistand af tekniske og pædagogiske eksperter i henholdsvis produktions- og på 20 min. - blev bragt i TV i Lorry i efteråret.

TECHTRANS 90

I september 1990 deltog Københavns Universitet med en stand på udstillingen TECHTRANS 90 i Helsingør. Universitetets stand viste eksempler på arbejde med digital billedbehandling på Geografisk Institut og gav mere generel information om universitetets virksomhed med forskning, undervisning og formidling med særlig henblik på natur- og legevidenskab.

Angvudstillingen

Angvudstillingen er en af de største og mest moderne i verden. Den er et samarbejde mellem Københavns Universitet og de danske myndigheder og er et vigtigt led i den danske registrering af genetiske virksomheder.

Ud over samarbejdet med de andre forsknings- og uddannelsesinstitutioner har Københavns Universitet specielt samarbejdet med følgende institutioner.

Center for Freds- og Konfliktforskning

Baggrund:

Centret blev efter folketingsbeslutning i 1984 for en 3-årig forsøgsperiode oprettet i tilknytning til Københavns Universitet. Centret har egen bestyrelse og selvstændigt budget, og har til formål at initiere og fremme freds- og konfliktforskning i Danmark. Det har til huse i universitetets ejendom, Vandkunsten 5, og får også i andre henseender faciliteter og ydelser stillet til rådighed af universitetet.

I maj 1987 besluttede Folketingets finansudvalg og udvalg for videnskabelig forskning at forlænge forsøgsperioden frem til udgangen af 1990. I 1989 blev centrets resultater og planer evalueret af et internationalt udvalg udpeget af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Senere har Folketinget besluttet at videreføre centret i perioden 1991-1995.

Bestyrelsen har i 1990 bestået af: Forsker Nils Petter Gleditsch (P.R.I.O., Oslo) (formand), lektor Hans-Henrik Holm (Danmarks Journalisthøjskole), professor, dr.phil. Ole Karup Pedersen (KU) (næstformand), lektor Georg Sørensen (AAU), cand.phil. Ole Wæver (centret) og M. Litt. (Oxford) Elzbieta Tromer (centret).

Fra 1. januar 1991 er følgende udpeget til bestyrelsen for centret: Lektor Niels Amstrup (AAU), forsker Nils Petter Gleditsch (P.R.I.O., Oslo), Dr. Mary Kaldor (SPRU, Sussex, UK), Dr.phil. Johan Peter Noack (Institut for Grænseregionsforskning), Privatdozentin Eva Senghaas-Knobloch (Universität zu Bremen) og cand.phil. Ole Wæver (centret).

Centret har siden 1985 udgivet et engelsksproget newsletter, Non-Offensive Defence, der i 1990 er udkommet med 4 numre, som er udsendt til over 1000 abonnenter over hele verden. Centret støtter endvidere udgivelsen af et tidsskrift, »Vandkunsten«, som formidler fredsfnorskingsdebatten til den danske interesserede offentlighed. I 1990 er udkommet 3 numre.

Forskningsvirksomhed:

I hele perioden 1985-1990 har forskningen været koncentreret om to projekter: »Ikke-offensivt forsvar i Europa« (NOD) og »Ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed« (NMAES).

I henhold til anbefalingen fra Folketinget i forbindelse med den seneste forlængelse har centret påbegyndt en gradvis omstrukturering af projekterne til følgende: Europæisk sikkerhed, Nordisk sikkerhed i et nyt Europa, samt Konvertering (omstilling fra militær til civil produktion).

Førstnævnte projekt bliver en videreudvikling af NMAES, med visse bidrag fra NOD, og sidstnævnte en omstrukturering af NOD, med visse bidrag fra NMAES. Om nordisk sikkerhed, se nedenfor.

Ikke-offensivt forsvar i Europa

Hovedideen med ikke-offensivt forsvar (også betegnet »defensivt forsvar«, »ikke-provokerende forsvar«, »ikke-truende forsvar« m.v.) er ved omstrukturering af de eksisterende militære apparater at bevare eller styrke disses defensive evne og samtidig reducere den offensive kapacitet. Dette kan ske gennem kombinationer af ændringer i udrustning i logistik og deployering, i uddannelse og taktik eller i strategi og doktrin.

Gennem sådanne omstillinger, hvadenten det er ensidige eller aftalte, forestiller man sig, at det er muligt at begunstige flere forskellige formål: forskellige former for stabilitet (idet fordelene ved at mobilisere eller slå først såvel som risikoen ved ikke at være først bliver mindre), rustningskontrol og nedrustning (idet sikkerhedsdilemmaet svækkes: den ene sides forsvarsanstrengelser bliver i mindre grad til en trussel for den anden side), og et bedre internationalt forhandlingsklima (idet reduktion i trusselsperceptionerne giver større samarbejdsmuligheder).

Arbejdet har i 1990 især været koncentreret om a) teoretiske analyser af, hvordan ikke-offensivt forsvar kan være relateret til f.eks. konventionel stabilitet, fælles sikkerhed, rustningsdynamik og tillidsskabende foranstaltninger, b) analyserende oversigter over den internationale, særlig den vesttyske, debat på dette område, c) mere konkrete analyser af militære aspekter på ikke-offensivt forsvar til lands, på havet og i luften. Det største fremlagte arbejde i 1990 har været Bjørn Møllers Ph.D.-disputats »Resolving the Security Dilemma in Europe«, der i omredigeret stand vil udkomme som flere bøger i 1991.

I den internationale udvikling er ideen om ikke-offensivt forsvar hurtigt og i stadig højere grad blevet accepteret i både Øst og Vest. En del af projektet har derfor bestået i at følge denne udvikling for at vurdere, hvilke muligheder – og risici – den indebærer.

Foruden den mere akademiske analyse lægger projektet også vægt på lokal og international formidling af den faglige udvikling på området. Medarbejderne har bidraget med en række artikler til danske og internationale aviser og tidsskrifter.

Den første bog på dansk om emnet, Ikke-Offensivt Forsvar – En Introduktion, redigeret af Henning Sørensen, udkom i begyndelse af året. Sørensen var også ansvarlig for et seminar i marts om Forsvarskommissionens rapport og har redigeret endnu en bog, Forsvar i Forandring, fra dette seminar. Desuden har medarbejderne en omfattende foredrags- og mødevirksomhed i ind- og udland.

Endelig har NOD-projektet i anden halvdel af 1990 arbejdet med at forberede centrets kommende projekt

om konvertering, altså omstilling fra den nuværende brug af ressourcer til militære formål. Disse forberedelser har blandt andet omfattet litteraturoversigter, opbygning af samarbejdsnetværk, arbejde med en teoretisk referenceramme og kortlægning af specifikt danske problemer.

Medarbejderne i 1990 har været Bjørn Møller, Henning Sørensen og Håkan Wiberg, samt Ib M. C. Nielsen.

Ikke-militære aspekter af europæisk sikkerhed

Projektets overordnede retning og ramme er beskrevet i de foregående 5 årbøger, det meste af dets arbejde foreligger nu i sammenfattet og koncentreret form i bogen *The European Security Order Recast: Scenarios for the post-Cold War Order* (Buzan m.fl.; Pinter 1990), og projektets forskellige forgreninger fremgår af publikationslisten. Derfor vil præsentationen i denne årbog blive koncentreret om det underprojekt, hvorom gruppen nu planlægger at koncentrere sit arbejde: Samfund og sikkerhed i Europa.

Dette projekt er en opfølgning af det arbejde, som startede med Jahn, Lemaitre, Wæver studiet af 1987, fortsatte med konferencen og bogen om European Polyphony (Wæver, Lemaitre, Tromer; Macmillan 1989) og kulminerede med gruppens tredje fælles projekt, bogen *The European Security Order Recast* (Pinter 1990). Dette fjerde projekt vil udgøre kernen af gruppens fælles arbejde i perioden fra oktober 1990 igennem 1991 og formentlig et godt stykke ind i 1992. Vores tredje projekt fokuserede primært på de magt-politiske og strategiske aspekter af europæisk sikkerhed i overgangen fra koldkrigsæraen til tiden efter den kolde krig. Det fjerde projekt forfølger temaet »ikke-militære aspekter« ved at fokusere på samfundsmæssig sikkerhed, der var et vigtigt, men sekundært element i det tredje projekt. Begrundelsen herfor er, at disse emner med stor sandsynlighed vil få stigende betydningen efterhånden som den nye æra efter den kolde krig udfolder sig.

Begrebet samfundsmæssig sikkerhed er endnu kun i meget ringe grad udforsket som selvstændigt begreb, skønt det berøres i ganske mange arbejder på områder, der strækker sig fra kultursociologi og antropologi over historie til politologi. Projektet vil derfor begynde med teoretisk grundforskning for at trække disse spredte tråde sammen. Projektets første trin vil være en større artikel og/eller en redigeret bog om begrebet samfundsmæssig sikkerhed. Herefter vil gruppen anvende begrebet på den europæiske situation, som er under udvikling.

Medarbejderne har i 1990 været Barry Buzan, Pierre Lemaitre, Elzbieta Tromer (indtil 31.7.), Ole Wæver samt Magdalena Szymanski (fra 1.9.).

Nordisk sikkerhed: trusler og muligheder i fremtiden

Det nye, tredje projekt ved centret, om nordisk sikker-

hed i et forandret Europa, er også blevet forberedt i 1990. Blandt de relevante problemstillinger finder vi effekterne for Norden af den europæiske afspænding, af den sovjetiske forandringsproces og af militærteknologiske udviklingstendenser; Nordens forhold til det forandrede EF; og den accelererende økologiske krise i vores del af verden.

Arbejdet i 1990 har blandt andet bestået i at etablere samarbejde med fredsforskningsinstitutter i Oslo, Göteborg, Lund, Uppsala og Tammerfors om en kommende forskningskonference, og i at forberede kommende publikationer på engelsk. Medarbejderne har også i fællesskab udgivet en bog på dansk, SVANER PÅ VILDVEJE? Nordisk sikkerhed mellem supermagtsflåder og europæisk opbrud, der prøver at kortlægge en del af de problemstillinger, som projektet skal arbejde videre med.

I dette arbejde har i første række Bjørn Møller, Håkan Wiberg og Ole Wæver været engageret.

Forskningsbevillinger:

Centret har i 1990 ydet tilskud til nedennævnte forskningsprojekter m.v., der gennemføres uden for centret:

Den militære infrastrukturens nuværende og fremtidige udbygning inden for BALTAPs område (Keld Jensen, RUC). Vesteuropas Østpolitik (Knud Erik Jørgensen, ÅU). En undersøgelse af de britiske minelægninger i de indre danske farvande og deres konsekvenser for den svenske, tyske og danske skibsfart 1940-1945 (Frank Weber). Militære magtmidlers betydning for småstaters handlefrihed (Hans Branner). Kirke, stat og samfund i DDR (Hans A. Jacobsen, SUC). Kildesamling om Danmarks deltagelse i COCOM-samarbejdet 1950-1954 (Bent Boel). Afholdelse af symposium med international deltagelse om »Accidental Nuclear War« (Poul Smoker og Ib Damgaard Petersen, KU). Afholdelse af danske-østtysk to-dages seminar om europæisk sikkerhed (Bertel Heurlin, KU). To-tredjedels finansiering af kandidatstipendiatstilling ved Institut for Statskundskab, ÅU, og seniorstipendiatstilling ved Institut for Statskundskab, KU (henholdsvis Peter Michael Pilgård og Morten Kelstrup).

Gæsteforelæsere:

I marts og april var Dr. Mignon Schwenke fra Sektion Nordeuropawissenschaften ved Ernst-Moritz-Arndt universitetet i Greifswald – DDR gæsteforsker ved centret.

I november var Dr. Wojciech Kostecki, der er leder af fredsforskningsafdelingen ved det polske udenrigspolitiske institut, gæsteforsker ved centret.

Forelæsninger:

Centret arrangerer løbende forelæsninger, dels ved egne medarbejdere, dels ved inviterede forskere udefra. I

1990 har været afholdt 30. Listen over planlagte forelæsninger sendes til 300 interesserede.

Afholdte konferencer og symposier i 1990:

Centret og de enkelte medarbejdere arrangerer en række konferencer og symposier. I 1990 har således været afholdt følgende (hvor aktiviteten er afviklet uden for centret, er stedet anført i parantes):

Sikkerhedspolitisk seminar med titlen »En ny europæisk koncert« for en mindre kreds arrangeret af Knud-Erik Jørgensen, Institut for Statskundskab, Århus, 5. marts. Symposium om den tyske genforenings konsekvenser for Europa arrangeret i samarbejde med Bertel Heurlin, Institut for Statskundskab, København, og IPW (Institut für Internationale Politik und Wirtschaft) Berlin, 3.-4. maj. Konference om freds- og konfliktsforskning, 22.-23. maj. Forum for debat om »Menneskerettigheder i et Andet Europa« – (en af parallelaktiviteterne i forbindelse med CSCE/CHD konferencen i København 9. juni. Sikkerhedspolitisk seminar med titlen »EF i Europa« for en mindre kreds arrangeret af Knud-Erik Jørgensen, Institut for Statskundskab, Århus, 29. august. Barry Buzan var medarrangør af BISA's »Annual Conference« i Newcastle d. 17.-19. december.

Anden virksomhed:

Redaktionsvirksomhed:

Barry Buzan har været medlem af redaktionsudvalgene for International Organisation og Review of International Studies samt i det internationale redaktionspanel for Journal of Peace Research. Bjørn Møller er medlem af redaktionspanelet for Peace News (Californien, USA). Elzbieta Tromer har i 1990 været free lance medarbejder ved dagbladet Information. Håkan Wiberg har i 1990 været medlem af redaktionsudvalgene for tidsskrifterne Journal of Peace Research, Current Research on Peace and Violence, International Interactions og Scandinavian Journal of Development Alternatives. Ole Wæver og Grete Bille er medlemmer af redaktionsudvalget for Vandkunsten.

Bestyrelseshverv:

Barry Buzan har i 1990 været bestyrelsesformand for British International Studies Association. Bjørn Møller og Henning Sørensen er medlemmer af Studierne gruppe Alternative Sicherheitspolitik. Bjørn Møller blev valgt til næstformand i AFES-Press (Arbeitsgruppe Friedensforschung und Europäische Sicherheitspolitik). Håkan Wiberg har i 1990 været præsident for bestyrelsen i European Peace Research Association (EUPRA) og medlem af bestyrelsen for den Transnationella Stiftelsen for Freds- og framtidsforskning (TFF) (Lund), rådet for Utrikespolitiske Institut (Stockholm), og det videnskabelige råd ved Internationales Institut für den Frieden (Wien).

Akademiske bedømmelsesudvalg m.v.:

Bjørn Møller har i sidste halvdel af 1990 været ansat som ekstern lektor i international politik ved Institut for Statskundskab ved Århus Universitet. Henning Sørensen er beskikket censor ved Handelshøjskolen i København og lektor ved Gladsaxe Gymnasium, hvor han underviser i erhvervsøkonomi. Håkan Wiberg har i 1990 været medlem af Finlands Akademis evalueringsgruppe for finsk fredsforskning; formand for bedømmelsesudvalg for forskerstillinger ved freds-forskningsinstituttet i Oslo, PRIO, og ved Norsk Utenriks-politisk Institutt, NUPI; medlem af bedømmelsesudvalg for doktordisputats ved Institut for Statskundskab (Århus Universitet); samt beskikket censor ved Institut for Statskundskab (Københavns Universitet) og Institut for Statskundskab (Århus Universitet). Ole Wæver har i sidste halvdel af 1990 været ansat som ekstern lektor i international politik ved Institut for Statskundskab ved Københavns Universitet.

Deltagelse i konferencer m.v.:

Forskningsmedarbejderne ved centret deltager i en række konferencer og andre arrangementer i ind- og udland, ofte med foredrag, forelæsninger eller andre bidrag. En liste over de 65 aktiviteter, som medarbejderne deltog i 1990, er optaget i Arbejdsrapport 1/1991, Årsrapport.

Publikationer:

Bøger

Dette afsnit omfatter bøger, som forskere ansat ved centret har skrevet eller redigeret, enten alene eller sammen med andre, og som er udgivet i 1990. En særskilt liste over aktuelle bogprojekter kan rekvireres fra centret. Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til centret, den enkelte forfatter/redaktør eller Deres lokale boghandler.

Benjowski, Klaus; Bertel Heurlin; Gregor Putensen & Håkan Wiberg (eds.): Endzeit für Deutschlands Zweistaatlichkeit-Konsequenzen für Europa, Protokolle eines Symposiums über die deutsch-nordische Beziehungen und die europäische Sicherheit in Kopenhagen vom 3.-4. Mai 1990, Berlin, Akademie der Wissenschaften der DDR, 1991, 131 pp.

Buzan, Barry; Morten Kelstrup; Pierre Lemaitre; Elzbieta Tromer & Ole Wæver: The European Security Order Recast: Scenarios for the Post-Cold War Era, London, Frances Pinter, 1990, 282 pp.

Gleditsch, Nils Petter; Bjørn Møller; Håkon Wiberg & Ole Wæver: Svaner på vildeveje. Nordisk sikkerhed mellem supermagtsflåder og europæisk opbrud, København, Vindrose, 1990, 224 pp.

Sørensen, Henning (ed.): Ikke-offensivt forsvar. En introduktion, Kbh., Samfundslitteratur, 1990, 336 pp.

Sørensen, Henning (ed.): Forsvar i forandring. Debat

- om Forsvarskommissionens beretning: Forsvaret i 90'erne, Kbh., Samfundslitteratur, 1991, 136 pp.
- Wiberg, Håkan: *Konfliktteori och fredsforskning* (2. udg.), Stockholm, Scandinavian University Books, 199, 302 pp.
- Bogkapitler og artikler i fagtidsskrifter*
- Under denne overskrift er der brugt de tilsvarende kriterier for medtagelse, hvor de kan finde anvendelse. Henvendelse om yderligere oplysninger eller om kopier m.v. rettes til den enkelte forfatter.
- Buzan, Barry & Gautam Sen: »The Impact of Military Research and Development Priorities on the Evolution of the Civil Economy in Capitalist States«, *Review of International Studies*, no. 16, pp. 321-339.
- : »No end in the sight to the trade in death«, i *The Times*, 12. november.
- Holm, Ulla: Henrik Larsen & Ole Wæver: »Forestillingen om Europa. Et studie i fransk og tysk tænkning efter revolutionerne i Øst«, i *Vandkunsten*, No. 2, Kbh., 1990, pp. 212-237.
- : Efterskrift: Bliver Frankrig en normal stat? i *NTA: Frihed, Lighed – og atomvåben*, København, 1990, pp. 36-42.
- Joensuu, Pertti, Sverre Lodgaard, Jan Prawitz, Ola Tunander & Ole Wæver: »The Port Call Issue: Nordic Considerations«, i *Bulletin of Peace Proposals*, vol. 21, no. 2, July 1990.
- Klausen, Susanne & Pierre Lemaitre: »Ungarn: Fra Kadarisme til kaos? klondike? konsensus? koloni?«, i *GRUS*, no. 31, 1990, pp. 23-44.
- Møller, Bjørn: »Teorien om ikke-offensivt forsvar«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion (Non-offensive defence. An introduction)*. Kbh., Samfundslitteratur, 1990, pp. 13-70.
- : »Ikke-offensivt forsvar og europæisk våbenkontrol«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion*, Kbh., Samfundslitteratur, 1990, pp. 237-275.
- : »Kommentar« til Michael Clemmesen »En militær kritik af ikke-offensivt forsvar«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion*, Kbh., Samfundslitteratur, 1990, pp. 168-174.
- : »Current and Alternative Trends in the Military Confrontation in the Baltic Area – With a Special Emphasis on naval Forces«, i *Zeszyty Naukowe*, no. 44 – *Acta Politica*, no. 2, Uniwersytet Szczeciński, 1990, pp. 89-119.
- : »Gemeinsame Sicherheit und Strukturelle Angriffsunfähigkeit aus dänischer Sicht«, i Lutz, Dieter S. & Elmar Schmähling (eds.): *Gemeinsame Sicherheit Internationale Diskussion*, Baden-Baden, Nomos Verlagsgesellschaft, 1990, pp. 217-243.
- : Håkan Wiberg: »Nicht-offensive Verteidigung als Vertrauensbildende Massnahme? Probleme und Konzepte« i *Schweizerische Friedensstiftung* (hershg.): *Blocküberwindende Vertrauensbildung nach dem Europäischen Herbst '89*, Bad Schauenburg, Swiss Peace Foundation, 1990, pp. 39-82.
- : »Non-offensive Defence, the Armaments Dynamics, Arms Control and Disarmament« i Auffermann, Bernhard (ed.): *NOD or Disarmament in the Changing Europe?*, tampere, TAPRI Research Report No. 40, 1990, pp. 43-102.
- : »Nicht-Offensive Verteidigung (NOV) und die deutsche Frage«, i Benjowski, Klaus, Bertels Heurlin, Gregor Putensen & Håkan Wiberg: *Endzeit für Deutschlands Zweistaatlichkeit – Konsequenzen für Europa*, 1990, pp. 54-71.
- : »Teknologi og forsvar«, i Sørensen, Henning (ed.): *Forsvar i forandring. En debatbog om beretning fra Forsvarskommissionen*, Kbh., Samfundslitteratur, 1991 (forthcoming).
- Sørensen, Henning, Unterseher, Lutz: »Ikke-offensivt forsvar indpasset i dansk forsvar«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion*, Kbh., Samfundslitteratur, 1990, pp. 95-153.
- : »Den danske befolknings holdning til ikke-offensivt forsvar«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion*, Kbh., Samfundslitteratur, 1990, pp. 177-193.
- : »Ikke-offensivt forsvar i den danske dagspresse«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion*, Kbh., Samfundslitteratur, 1990, pp. 202-234.
- : »Den forsvarspolitiske menu i 1990-erne«, i *Tidskrift for Søvæsen*, 3/1990, pp. 149-164.
- : »Golfkrisen i dansk sikkerhedspolitisk perspektiv: afkoblingen af dansk forsvarspolitik fra sikkerhedspolitikken«, i *Udenrigs*, no. 4, 1990.
- : »Forsvarets formål og opgaver samt debatten herom«, i Sørensen, Henning (ed.): *Forsvar i forandring. Debat om Forsvarskommissionens beretning: Forsvaret i 90'erne*, Kbh. Samfundslitteratur, 1991.
- Tromer, Elzbieta: »Polen – Anno 1990«, i *GRUS*, no. 31, 1990, pp. 45-60.
- Wallenstein, Peter, Sverre Lodgaard, Allan Rosas, Håkan Wiberg: »Evaluation of Peace Research in Finland«, Helsinki, Academy of Finland, 1990, pp. 43.
- Wiberg, Håkan: »Ikke offensivt forsvar som konfliktløsning og som konfliktobjekt«, i Sørensen, Henning (ed.): *Ikke-offensivt forsvar. En introduktion*, Kbh., Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1990, pp. 71-91.
- : »Can Non-offensive Defence Improve Arms Reductions?«, i *Disarmament*, No. 1, 1990, pp. 83-100.
- : »Hotbilder i Norden sedan 1945«, i Petersen, Nicolaj & Lindgren (eds.): *Trussel eller tillid – nordiske omverdensbilleder under forandring*, Stockholm, NORDSAM, 1990, p. 97-117.

- : »Nonoffensive Defence and the Korean Peninsula« i UNIDIR (ed.): *Nonoffensive Defence: A Global Perspective*, New York, Taylor & Francis, 1990, pp. 132-142.
  - : »The East-West Heritage and European Interdependence«, i *Peace and the Sciences*, no. 3, 1990, pp. 21-26.
  - : »Fredsforskning og fredsbevægelse«, i *Ikkevold*, no. 5, 1990, p. 19.
  - : »Reflections on Major Armed Conflicts«, i Nordquist, Kjell Åke (ed.): *States in Armed Conflict 1989*, Uppsala, Department of Peace and Conflict Research, 1990.
  - : »Gidsler i historien og i dag«, i *Forskning og Samfund*, no. 8, 1990.
  - : »Man skal ikke ønske sig mere, end man kan få«, i *Vandkunsten*, no. 5, 1990.
- Wæver, Ole: »Politics of Movement: A Contribution to Political Theory in and on the Peace Movement«, i Kodama, Katsuya, Unto Vesa (eds.): *Towards a Comparative Study of Peace Movements*, London, Dartmouth, 1990, pp. 15-44.
- : »Øst-Vest, er nu bedst – Forsvarskommissionens verdensbillede«, i *Udenrigs*, No. 1, 1990, pp. 71-84.
  - : »The Interplay of Some Regional and Subregional Dynamics of Security. The Case of Europe, Balticum and »The North« in the 1980s«, i *Zeszyty Naukowe*, no. 44 – *Acta Politica*, no. 2., Uniwersytet Szczeciński, 1990, pp. 119-169.
  - : »The Language of Foreign Policy«, i *Journal of Peace Research*, vol. 27, no. 3, 1990, pp. 335-343.
  - : »Three Competing Europes: French, German and Russian«, i *International Affairs*, vol. 66, no. 3, July 1990.
  - : »En overhaling i februar: På Autobahn mod tysk genforening«, i *Praksis*, 1990/2, pp. 2-7.
  - : »En svær kabale« i *Ny Politik*, 1990 2/3, pp. 35-40.
  - : »Forsvar, Kommission og Beretning: Om danske, Debat og kommende problemstillinger i rigets forsvarspolitik«, i Thune, Christian & Nicolaj Petersen (eds.): *Dansk Udenrigspolitisk Årbog 1989*, Kbh. Jurist- og Økonomforbundets forlag, 1990, pp. 56-73.
  - : »Næppe grund til at lytte efter støvletramp«, i *Finans & Samfund*, no. 2/november, 1990, pp. 8-10.
  - : »Deutsch-europäische Szenarien: Bedeutung für den Norden Europas«, i Benjowski, Klaus; Bertel Heurlin; Gregor Putensen & Håkon Wiberg: *Endzeit für Deutschlands Zweistaatlichkeit – Konsequenzen für Europa*, Protokolle eines Symposiums über die deutsch-nordischen Beziehungen und die europäische Sicherheit in Kopenhagen vom 3.-4. Mai 1990, Berlin, Akademie der Wissenschaften der DDR, 1990, pp. 114-130.
  - : »Et Omvendt CSCE«, i *Europinion*, no. 3, 1990, pp. 13-24.

»Tysk Lebensraum på listenko«, i *NordRevy* no. 3, 1990, pp. 16-25.

- : »Sikkerheds- og nedrustningspolitiske udviklingstendenser«, i Sørensen, Henning (ed.): *Forsvar i forandring. Debat om Forsvarskommissionens beretning: Forsvaret i 90'erne*, Kbh., Samfundslitteratur, 1991.
- : »Culture and Identity in the Baltic Sea Region«, i Joenniemi, Pertti (ed.): *Cooperation in the Baltic Sea Region: Needs and Prospects*, Tampere, TAPRI report no. 39.

Copenhagen Papers

Denne serie udgives af centret og kan rekvireres herfra. Den er beregnet for udgivelse af specielle arbejder, som bedømmes som akademisk kvalificerede, men som det er vanskeligt at finde en ekstern udgiver til på grund af arbejdets størrelse og/eller manuskriptets emne.

No. 2. Danos, Ninel: *Aspekt of Romanian Security Policy*, January 1990, pp. 68.

Arbejdsrapporter

Denne serie udgives af centret, og kan fås herfra (En første serie blev udgivet i 1985 til 1987, og en ny serie er udgivet siden 1989). Serien bruges til tidlig cirkulation af nyligt producerede »arbejder under udvikling«: konferencepapirer, udkast til bogkapitler, tidskriftsartikler m.v. De pågældende tekster vil derfor som oftest kunne fås i en mere endelig udgave andesteds inden for en forholdsvis nær fremtid, og der fremstilles derfor kun et beskedent antal eksemplarer. En komplet liste over dem, der er udgivet i 1990 fremgår af omslaget i hvert enkelt arbejdsrapport.

Stab:

Forskningsmedarbejdere:

Projektleder, prof., Dr. Barry Buzan (deltid), cand. mag. Pierre Lemaitre, cand. mag. & lic. scient. pol. Bjørn Møller, lic. merc., cand. mag. & scient. pol. Henning Sørensen, M. Litt (Oxford) Elzbieta Tromer (til 31.7.90), cand. mag. Magdalena Szymanski (jobtilbud 17.9.), centerleder og projektleder prof., fil. dr. Håkan Wiberg og cand. phil. Ole Wæver.

Sekretariat:

Overassistent, B. A. Grete Bille, assistent Janne Rothberg (deltid), kontorassistent Bente Bendsen, kontorassistent Annie Løvgren (jobtilbud 19.3.-18.10), stud. scient. pol. Thomas Dalager (deltid), stud. mag. Jens Mathiesen (deltid 31.1. & 1.8.-31.12), stud. mag. Ib M. C. Nielsen (deltid, til 30.4.) og mag. scient. soc. Claus Rasmussen (deltid 1.2.-31.7.)

Grete Bille/Thomas Dalager

Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek

Organisatoriske, administrative og økonomiske forhold
Biblioteket har efter et edb-konsulentbureaus analyse af edb-arbejdet oprettet en såkaldt brugerstøttefunktion, BSF – organisatorisk under overbibliotekaren. BSF-gruppen består af tre medarbejdere, heriblandt en nyansat edb-assistent. Information af medarbejderne, hvad angår daglig drift og udviklingsopgaver i edb-systemet, sker via afdelings/funktioners medlem af et kommunikationsudvalg – TUKU – under teknologiuudvalget.

Førstebibliotekar Ingbritt Butina har som overbibliotekarens stedfortræder ledet edb-arbejdet i det daglige.

Nyindretningen af biblioteket i fortsættelse af tilbygningen i 1989 er fortsat, men langt fra afsluttet på grund af mangel på ressourcer til flytning og istandsættelse.

Reglement for hjemlån til private er udarbejdet og sat i kraft.

Som varslet har biblioteket på grund af utilstrækkelige bevillinger til dækning af de senere års prisstigninger, måttet afbestille tidsskriftsabonnementer. Der er med virkning fra 1991 og 1992 afbestilt over 900 tidsskrifter, og flere hundrede nye, som er efterspurgt, er der ikke råd til at anskaffe.

Der haves herefter – i betalt abonnement – kun tidsskrifter med mindst fem hjemlån pr. år.

Personalet er nedskåret til ca. 75 årsværk i 1991. Det gælder for enhver servicevirksomhed, at mulighederne for at gøre tingene bedre, mere effektivt, mere rationelt, at yde bedre service med færre ressourcer aldrig på alle punkter er helt udtømte, men det må trods dette forbehold konstateres, at en normal biblioteksdrift – svarende til andre forskningsbibliotekers – ikke fortsat vil kunne ydes, hvis antal årsværk reduceres som udmeldt for de nærmeste år, og såfremt yderligere afbestillinger af tidsskriftsabonnementer bliver nødvendige som følge af utilstrækkelige bevillinger.

Bygnings- og lokaleforhold

Bestyrelsen for Københavns Kulturfond har som anerkendelse for smukt gennemført byggeri præmieret bibliotekets nybygning. Motiveringen for prisbelønningen er, at »Udvidelsen af Universitetsbiblioteket, Nørre Alle 49, er ypperligt gennemført ved opførelsen af en tilbygning i en tidssvarende udformning, der er harmonisk tilpasset de eksisterende bygninger«. – Arkitekterne er Eva og Nils Koppel, Gert Edstrand.

Tagkonstruktionerne på bogtårnet har måttet udskiftes på grund af svampeskader, og glastaget på nybygningen omkring bogtårnet var utæt og har krævet ændringer i konstruktionen.

Glaskuplen i bibliotekets forhal er ikke som planlagt

udskiftet i 1990, da stadsarkitekten krævede ændringer i projektet. Der er nu givet ekstrabevilling til den nye godkendte udformning, og projektet påbegyndes i maj 1991.

Teknologisk udvikling

COSMOS

Udbygningen og videreudviklingen af edb-systemet til et integreret UNIX-system med den hermed forbundne funktionalitet er ikke sket som forudsat. Kontrakten med RCI baseret på den givne bevilling har ikke kunne opfyldes, og RCI's forslag til ny konfiguration ville kræve yderligere udgifter på mindst én million kr., som DNLB ikke kan skaffe. Den opståede situation har medført, at DNLB mod slutningen af året meddelte RCI, at samarbejdet om fortsat udvikling (3. etape) måtte ophøre. RCI's system kører indtil videre i fortsat drift på det niveau, som er opnået efter 2. etape.

Større projekter

Blandt de projekter, der er afsluttet i 1990 skal nævnes renoveringen og nyopstillingen af håndbogssamlingen på læsesalen. Denne er opstillet efter samme system som bøgerne i bogsalen. I forbindelse med nyindretning af katalog- og læsesal er forsøgsvis opstillet CD-ROM udstyr til søgning foreløbig i MEDLINE, Excerpta Medica og Dissertation Abstracts. Interessen for dette hjælpemiddel er stor, med kødannelse til følge, en udbygning er planlagt til gennemførelse, når der kan skaffes midler hertil.

I slutningen af 1990 er der i samarbejde med RCI udarbejdet et midlertidigt accessionssystem på edb.

Det betyder, at man allerede fra det tidspunkt en bog bliver bestilt, kan finde den i COSMOS og ALBA.

Når en post oprettes, sker det ved genbrug af poster fra ALBA med tilføjelse af lokale data eller ved grundkatalogisering.

Samlinger og interne processer

Bibliotheca Linnæana Danica blev med overførslen af den danske Linné-Samling i 1989 etableret som specialsamling. Sammenlægningen af DNLB's egne linnæana blev fortsat i 1990 under ulønnet medvirken af apoteker Sven-Erik Sandermann Olsen. Den forventes afsluttet primo 1991. Samtidig har man påbegyndt opstilling af samlingen af Carl von Linné's elevs trykte arbejder. Disse supplerer og belyser på enestående vis Linné's videnskabelige indsats.

Der er for midler fra Jean Anker og Hustru Elly Ankers Legat foretaget væsentlige anskaffelser indenfor begge emner. Blandt andet er der købt to een-sidigt trykte blade med »Regnum Animale« af Systema Naturae 1735. Der kendes kun ét andet sæt. Det menes, at denne planche-udgave af Systema Naturae kommer

Linné's ide med at udgive værket i stort format nærmest. Det er bl.a. velegnet til demonstrationsformål.

Fra tipsmidlerne er der modtaget 20.000 kr. til indbinding af Linné-dissertationerne.

Service og benyttelse

Benyttelsen af biblioteket er steget kraftigt. Der er modtaget ca. 330.000 rekvisitioner på lån, heraf er ca. 25.000 via COSMOS-online og ca. 6.000 telefonbestillinger. Lånerne har selv i den nye bogsal fremtaget ca. 50.000 f.e. til hjemlån og udlånet har ialt incl. 16.748 fornyelser været på 307.176 f.e. hvoraf 90.901 er effektueret ved kopiering, heraf 17.734 som rekvireret 1:1 kopi mod betaling.

Stigningen siden 1988 har været ca. 20 % eller ca. 50.000 lån.

Hertil kommer benyttelsen på stedet og lånernes egen kopiering mod betaling på de i bogsalen og bag læsesalen opstillede kopimaskiner. Der er kopieret 217.915 ark hvilket kan omregnes til ca. 31.000 artikler. Der er ialt til lånernes brug kopieret 439.386 ark.

Til de fremmødte lånerer er ekspederet fra magasinerne i bogtårnet ca. 25.000 rekvisitioner – mens de venter. Fra fjernmagasin ekspederes til næste dag efter kl. 12.

Stregkodning af ikke stregkodet materiale fra lukkede magasiner sker i takt med benyttelsen ca. 90 pr. dag.

Stregkodning er en forudsætning for edb-registrering af hjemlån. De edb-registrerede hjemlån var 193.767.

Det kan konstateres, at private lånerer indenfor postgrænsen 2930, som selv skal hente litteraturen, ikke indsender bestillinger, men selv møder op og får hvad de ønsker med det samme. Mange giver udtryk for stor tilfredshed med de muligheder, den smukke nye bogsal giver for hurtigt at få den ønskede information.

Rekvisitioner modtaget pr. post eller bud ekspederes indenfor max. 8 dage.

Størstedelen – ca. ¾ – af hjemlån ekspederes fortsat på grundlag af indsendte rekvisitioner fra erhvervsvirksomheder, hospitaler, universiteter og andre offentlige biblioteker m.v.

Bibliotekets arbejdsbyrde er naturligvis mindre ved selvekspedition af lån – fremtagning af ca. 50.000 lån spares, men påpladssætning af det afleverede og af det materiale, lånerne benytter på stedet, kræver arbejdskraft, og alt i alt resulterer den store benyttelsesstigning i et betydeligt øget arbejdspress.

Bedre service med færre ressourcer er ikke bare et slagord, men en realitet.

Dokumentationsafdelingen

Antallet af søgninger har i 1990 været lavere end i 1989 (664/874), sandsynligvis fordi flere og flere søger selv, enten på CD-ROM eller online. Til gengæld er kursusvirksomheden støt stigende. Som noget nyt har vi i

1990 introduceret CD-ROM kurser, samt kurser i referencehåndtering og i PC'eren brugt til litteratursøgning, til disse typer kurser har der været så mange tilmeldte, at vi i øjeblikket har ventelister. I 1990 har vi desuden i samarbejde med Medicinsk Bibliotek, Rigshospitalet, uddannet ca. 50 læger i Medline søgning.

Undervisningen af stud.med.'er i medicinsk bibliografi fortsætter. Help desk funktionen stiger, hver gang vi holder et nyt kursus.

Antallet af emnebestillinger er i 1990 lidt højere end i 1989 (187/168).

Samarbejde med Københavns Universitet og Rigshospitalet

Som hovedfagbibliotek for Københavns Universitet varetager DNLB biblioteksbetjeningen i samarbejde med universitetets institutbiblioteker indenfor natur- og lægevidenskab. De videnskabeligt uddannede medarbejdere ved DNLB har til opgave som kontaktpersoner til institutterne at formidle ønsker om service og anskaffelse af litteratur, herunder sikre koordinering af tidsskriftholdet. Institutjenseten har deskriptivt katalogiseret 5.847 titler og foretaget 94 institutbesøg. Udstationering af forskningsbibliotekarisk arbejdskraft på Zoologisk Museums Bibliotek er ophørt fra 1. januar 1991.

Stillingen som leder af Rigshospitalets Medicinske Bibliotek er overført til Rigshospitalet.

På Moleculærbioologisk Centralinstitut er fortsat udstationeret en bibliotekar fra DNLB, som får refunderet halvdelen af lønnen fra Københavns Universitet.

Institutionspublikationer:

Moustgaard, Lisbeth: Uranias tjenere: episoder i dansk astronomi 1900-1950. – Kbh.: Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, 1990. – vi, 159 s. – (Skrifter udgivet af Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek, Universitetsbibliotek 2; bd. 5). – kr. 152,50.

Kell Prehn

Dansk Sprognævn

Baggrund og organisation:

Dansk Sprognævn, der i dag har status som sektorforskningsinstitution, blev oprettet 1955. Det nugældende grundlag for Sprognævnets virksomhed er Kulturministeriets bekendtgørelse nr. 563 af 26.11.1981. Siden december 1986 har nævnet haft lokaler på Københavns Universitet Amager.

Dansk Sprognævn består af et repræsentantskab, et

arbejdsudvalg og et forskningsinstitut. Det daglige arbejde varetages af forskningsinstituttets ansatte under ledelse af nævnets formand. Institutet er tillige sekretariat for nævnets repræsentantskab og arbejdsudvalg.

Virksomhed:

Sprognævnets hovedopgaver er at følge det danske sprogs udvikling, at svare på spørgsmål om dansk sprog og sprogbrug og at udarbejde den officielle danske retskrivningsordbog.

Sprogudviklingen, først og fremmest tilvæksten og ændringerne i ordforrådet, er dokumenteret i nævnets ordsamling, der ved udgangen af 1990 indeholdt ca. 790.000 sletter med mere end 250.000 forskellige ord. Ordsamlingen bruges især af nævnets medarbejdere i deres oplysnings-, rådgivnings- og forskningsarbejde, men benyttes også af ordbogsredaktører og forskere fra institutter og centre ved bl.a. Københavns Universitet og af studerende. Samlingen er tilgængelig for offentligheden (efter nærmere aftale).

Nævnet har i 1990 fået ca. 11.000 spørgsmål om dansk sprog og sprogbrug, heraf ca. 10.000 i telefon. Det er især virksomheder og institutioner (private og offentlige), der spørger nævnet til råds, men også en del private enkeltpersoner bruger nævnets oplysnings-tjeneste, der er gratis. Nogle af svarene er offentliggjort i bladet *Nyt fra Sprognævnet*, der i øvrigt indeholder bidrag både fra medlemmer af nævnets repræsentantskab og arbejdsudvalg og fra ansatte i nævnet. Siden september 1988 har nævnet leveret sprogsider til Danmarks Radios tekst-tv. I 1990 blev der i alt udsendt ca. 175 sider med sproglig oplysning via tekst-tv.

I 1986 udsendtes *Retskrivningsordbogen*, redigeret og udgivet af Dansk Sprognævn. *Retskrivningsordbogen* er indtil udgangen af 1990 udsendt i 7 oplag på tilsammen 500.000 eksemplarer.

Dansk Sprognævn har et nært samarbejde med sprognævnene i de andre nordiske lande. Samarbejdet foregår for en stor del gennem det fællesnordiske organ *Nordisk Sprogsekretariat*.

Nævnets videnskabelige medarbejdere har mulighed for at bruge en del af deres arbejdstid til personligt videnskabeligt arbejde. I 1990 har dette arbejde især ligget inden for områderne dansk scensprog (Else Bojsen), den danske retskrivnings historie i de sidste 100 år (Henrik Galberg Jacobsen), nye ord i dansk siden 1975 (Pia Jarvad).

Flere af nævnets medarbejdere er aktivt engageret inden for fagligt relevante selskaber og institutioner mv.: Else Bojsen er dansk redaktør af det fællesnordiske årsskrift *Språk i Norden – Sprog i Norden*. Henrik Galberg Jacobsen er bestyrelsesmedlem i *Selskab for Nordisk Filologi* og redaktør af selskabets årsberetning. Han har desuden tilsynsopgaver ved *Det danske Sprog- og Litteraturselskab* og er censor ved flere af de højere læreanstalter. Pia Jarvad er bestyrelsesmedlem

(sekretær) i *LEDA (Leksikografer i Danmark)*, og censor ved *Handelshøjskolen i København*.

Sprognævnet var blandt de institutioner der i 1990 indgik i *Forskningspolitisk Råds undersøgelse af sektorforskningen i Danmark*. Resultatet af undersøgelsen er publiceret i Else Marie Kjerkegaard: *Sektorforskningen i Danmark*, Kbh. Forskningspolitisk Råd 1991. 223 s. (Forskningspolitik nr. 9).

Stab:

VIP: Antal årsværk: 5.

Seniorforskere: Else Bojsen, Jørgen Eriksen (fratrådt 1.10.1990), Arne Hamburger, Henrik Galberg Jacobsen, Pia Jarvad. Efter beretningsåret er Jørgen Schack 1.1.1991 tiltrådt i en stilling som forsker, og Knud Anker Jensen er 1.3.1991 tiltrådt i en midlertidig stilling (2 år) som forsker.

Datalingvistisk konsulent: Carsten Hansen.

TAP: Antal årsværk: 3.

Overassistent: Karen Bonne (tiltrådt 17.9.1990); assistenter: Winnie Flindt (fratrådt 1.9.1990), Grethe Jensen (fratrådt 1.9.1990), Grete Lewinsky, Gerda Lønholdt, Liss Petersen, Gerda Rasmussen (fratrådt 1.10.1990).

Formand: Professor Erik Hansen, Københavns Universitet.

Publikationer:

Dansk Sprognævn: *Retskrivningsordbogen*, 7. opl. Kbh. Gyldendal 1990. 622 s.

Dansk Sprognævn: *Sprognævnet på skærmen 1989/90*. Kbh. Dansk Sprognævn og DR/Tekst-TV 1990. 39 s. (Dansk Sprognævns skrifter 17).

Dansk Sprognævn: *Årsberetning 1989*. Kbh. Maj 1990. 12 A4-s. (fotokopieret).

Dansk Sprognævn: *The Danish Language Council*. Kbh. Marts 1990. 4 s.

Nyt fra Sprognævnet 1990/1, 1990/2, 1990/3, 1990/4 (16 s. pr. nummer).

Nyt fra Sprognævnet, særnummer, 28.9.1990. 24 s. (Ikke i handelen; enkelt eksemplarer udleveres så længe lager haves. Særnummer i anledning af Jørgen Eriksens pensionering 1.10.1990).

Else Bojsen: »Excerpt fra A til Å«. *Nyt fra Sprognævnet*, særnummer, 28.9.1990, s. 19-23.

–: »Dus med Des med seerne«. *Nyt fra Sprognævnet 1990/2*, s. 1-3.

–, Henrik Galberg Jacobsen og Pia Jarvad: »Ny språklitteratur. Danmark«. *Sprog i Norden 1990*, s. 130-142.

Jørgen Eriksen: »Insiderhandel og insider«. *Nyt fra Sprognævnet 1990/3*, s. 10.

–: »Discountord«. *Nyt fra Sprognævnet 1990/4*, s. 9-11.

Arne Hamburger: »Broderpartier og søsterpartier«.

- Nyt fra Sprognævnet, særnummer 28.9.1990, s. 9-11.
- : »En fændrik, en fænrik«. Nyt fra Sprognævnet 1990/4, s. 6-8.
- : »Nye ord«. Hvem Hvad Hvor 1991, Kbh. Politikens Forlag, 1990, s. 268-269.
- Henrik Galberg Jacobsen: »Belæg for belæg«. Nyt fra Sprognævnet, særnummer 28.9.1990, s. 15-19.
- : »Planetarium«. Nyt fra Sprognævnet 1990/3, s. 1-5.
- Pia Jarvad: »Bungee-jumping«. Avisen i Undervisningen, udg. A, okt. 1990, s. 1 og 4.
- : »The Danish Language Council (Dansk Sprognævn)«. Actes du colloque franco-danois de lexicographie. Copenhague, 19 et 20 septembre 1988. (Cahiers de lexicologie. Revue internationale de lexicologie et de lexicographie. Vol. LVI 1990-I-II). Paris, 1990, S. 141-146.
- : »Fattigfirsernes nye ord«. Nyt fra Sprognævnet 1990/1, s. 1-11.
- : »Hej Jørgen«. Nyt fra Sprognævnet, særnummer 28.9.1990, s. 1-5. Også trykt i Nyt fra Sprognævnet 1990/4, s. 1-5.
- : »Nye ord i dansk«. Avisen i Undervisningen, udg. A, nov. 1990, s. 2.
- : »Tendances actuelles dans le vocabulaire danois«. La banque des mots, revue semestrielle de terminologie française publiée par le Conseil international de la langue française. Numéro spécial. Paris, 1990, S. 49-65.

Henrik Galberg Jacobsen

Det danske Sprog- og Litteraturselskabs ordbøger

1. Gammeldansk Ordbog

Ordbogens virksomhed

Gammeldansk Ordbog skal – i sin færdigredigerede form – dels give en lingvistisk beskrivelse af dansk sprog i perioden 1100-1515, dels være et opslagsværk til hjælp ved læsning af tekster fra den danske middelalder.

Der redigeres til en database ved hjælp af ordbogsredigeringsystemet GestorLEX. I databasen er nu lagret alle ord, der forekommer i gammeldanske tekster, med ordklasseangivelse og med oplysning om antal belæg i ordbogens seddelsamling. Derudover er et antal færdigredigerede artikler i bogstav a tilgængelige via (søgninger i) databasen.

Ordbogsredaktionens fagkundskab på det gammeldanske sprogs område og ordbogens seddelsamling

anvendes i stor udstrækning af forskere og undervisere fra flere af fakultetets institutioner.

Bente Holmberg (BH) deltog 13.-18.8. i 17. International Congress of Onomastic Sciences i Helsingfors. 30.11-2.12. var BH arrangør sammen med Gillian Fellows-Jensen, John Kousgård Sørensen og Eva Villarsen Meldgard (se Institut for Navneforskning) af NORNAs 16. symposium, som blev afholdt i Gilleleje. Emnet var »Sakrale navne«, og BH holdt foredraget: »Asbjørn, Astrid og Åsum. Om den hedenske as som navneled«. BH er formand for Selskab for nordisk Filologi og arbejder fortsat med projektet »Atlas over Fyns kyst 0-1500 e.Kr.«

Ebba Hjorth (EH) præsenterede 18.4 »Plan for en ordbog over dansk nutidssprog« i foreningen LEDA, Leksikografer i Danmark (sammen med Ole Norling-Christensen (Gyldendal), Iver Kjær og Hanne Ruus (se Institut for nordisk Filologi)). EH deltog 11.-13.5. i konferencen »Leksikonord, Leksikografi i Norden« og holdt foredraget: »Rapport fra Gammeldansk Ordbog«. 28.9. blev »Plan for en ordbog over dansk nutidssprog« fremlagt ved et symposium på Handelshøjskolen i Århus. EH er formand for LEDA.

Merete Korvenius Jørgensen (MKJ) har sammen med Iver Kjær (se Institut for nordisk Filologi) færdiggjort tilrettelæggelsen af et af afdøde ordbogsredaktør Aage Hansen efterladt manuskript om Peder Laales ordsprog. MKJ er redaktionssekretær ved tidskriftet »Dansk Studier«.

EH, BH og MKJ har gennemgået et alment kursus og et systemdesignkursus i ordbogsredigeringsystemet GestorLEX i september og oktober.

Publikationer:

- Hjorth, Ebba: *Skøn, sterk, karssk, viis oc velboren*. Gulnares Hus. København 1990: 33-40.
- : Struktureret redaktion ved Gammeldansk Ordbog. Selskab for nordisk Filologi, Årsberetning 1987-1989. København 1990: 77-85.
- Holmberg, Bente: *Views on Cultic Place-Names in Denmark. A Review of Research. Old Norse and Finnish Religions and Cultic Place-Names*. Ed. Tore Ahlbäck. (Scripta Instituti Donneriani Aboensis 13), Stockholm 1990: 381-393.
- : Anm. af Holberg-Ordbog. *Danske Studier* 1990: 180-183.
- : *Nordisk namnforskning 1989*. Afsnittene om Danmark. *NORNA-rapporter* 44. Uppsala 1990. = *Namn och bygd* 78: 183-184, 188, 190-193.
- Jørgensen, Merete K.: *Projektet »Det gammeldanske ordforråd i stednavne – til brug for Gammeldansk Ordbog«*. Selskab for nordisk Filologi, Årsberetning 1987-1989. København 1990: 106-114.

Stab:

Redaktører: Antal årsværk: 3,7.

Ebba Hjorth (EH), Bente Holmberg (BH), Merete

Korvenius Jørgensen (MKJ), John Kousgård Sørensen (se Institut for Navneforskning).

Ebba Hjorth

2. Supplement til Ordbog over det danske Sprog

Ordbogens virksomhed:

Ordbog over det danske Sprog (ODS) blev udgivet i årene 1918-56 i 28 bind, og et supplement har været under forberedelse siden værket afslutning. Arbejdet har siden november 1985 haft til huse på KUA. Formålet med ODS-Supplementet er at forbedre ODS' beskrivelse af dansk rigssprog i perioden 1700-1955. Supplementet skal altså ikke fortsætte beskrivelsen af sprogets udvikling gennem den sidste halvdel af det 20. århundrede. Det skal registrere de nye ord og betydninger der er optaget i rigssproget i ODS' redaktionsperiode og i øvrigt bøde på de fejl og mangler som findes i ODS, især i de første bind af værket, der blev redigeret på et lovlig sparsomt materiale. Grundlaget for arbejdet er en seddelsamling på ca. 1,3 mio. sider, og Supplementet er planlagt til at omfatte 6 bind, hvoraf halvdelen skal rumme bogstaverne A til F som stort set foreligger i råmanuskript.

Man sigter foreløbig – i den i 1989 indledte projektfase – mod færdiggørelse og publicering af de tre første bind. Fremstillingen sker ved hjælp af det datamatiske ordbogssystem *Complexis*. Efter indtastning (ved sekretær) gennemgås udskriften kritisk af begge redaktører og der læses en meningskorrektur af tidligere redaktør ved ODS Kaj Bom som frivillig ekstern medarbejder. I løbet af beretningsåret 1990 er indtastning og færdiggørelse af data ført frem til begyndelsen af bogstav B, og første bind omfattende A (inkl. Aa) til bh vil kunne være færdigt i 1991.

Ved siden af arbejdet med manuskriptfremstilling er der arbejdet med revision og færdiggørelse af afsnit i bogstaverne B og C og med redigering af endnu ikke behandlet materiale i F.

Redaktionen har desuden besvaret en række spørgsmål angående dansk rigssprog i perioden 1700-1955.

Ved et møde som i fællesskab med Gammeldansk Ordbog og Ordbog over det norrøne Prosasprog blev holdt i januar 1990 med redaktionen af Svenska Akademiens Ordbok, blev de svenske kolleger orienteret om Supplementets aktuelle situation og vore erfaringer med *Complexis*-systemet.

Publikationer:

Anne Duekilde: Supplement til Ordbog over det danske Sprog, i: Carlsbergfondet, Frederiksborgmuseet, Ny Carlsbergfondet. Årsskrift 1990. s. 50-55.

Stab:

Redaktører: Antal årsværk: 2.
Anne Duekilde, Sv. Eegholm-Pedersen.
Medhjælp: Antal årsværk: 1,25.
Lise Bak, Hanne Borup.

Redaktionen

Det humanistiske Forskningscenter

Medarbejdernes forskningsprojekter:

Der henvises til Københavns Universitets Årbog for 1987 s. 1008-10, hvor samtlige projekter er beskrevet.

Konferencer og temadage:

Looking from a Distance: East Asia and Europe. Historical Discovery in Time and Space. 15. februar 1990. Foredrag af Leif Littrup, Wang Juefei, Inga Flo-to, Ma Keyao, Tage Vosbein, Kjeld Erik Brødsgaard. Arr. af Leif Littrup.

The Formation of National Identities in the European Past. 26.-28. april 1990. Foredrag af Troels Dahlerup, S.S. Hussey, Michael Lynch, Ole Feldbæk, Eric Evans, M. H. Merriman, Jørgen Sevaldsen, Meg Twycross, John Murphy, Peter Ulf Møller, J. Gooch, Inge Adriansen, Henrik S. Nissen, Martin Blinkhorn, Niels Thorsen, Sandy Grant, Keith J. Stringer. Arr. af Claus Bjørn i samarbejde med University of Lancaster, UK.

The Letter. 17.-18. maj 1990. Foredrag af Mogens Trolle Larsen, Carl Stief, Lars Peter Rømhild, Marianne Alenius, Claus Bjørn, Vibeke Sandersen, Poul Pedersen, Thomas Söderqvist, Kontantin Azadovskij, Peter Ulf Møller. Arr. af Peter Ulf Møller.

Language, Culture and Archaeology. 7. juni 1990. Foredrag af Jens Elmegård Rasmussen, Birgit Annette Olsen, Ingolf Thuesen, Frans Gregersen, Kristian Kristiansen, Colin Renfrew. Arr. i samarbejde med lingvistkredsen af Kristian Kristiansen og Frans Gregersen.

The Position of Museums in Europe today. 11. oktober 1990. Indlæg af Krzysztof Pomian, Erik Fischer, Torben Lundbæk. Arr. i samarbejde med Det humanistiske Fakultets Forskningsfredage af Michael Harbsmeier og Frans Gregersen.

Dansk og tysk i Helstaten. 30. oktober 1990. Indlæg af Claus Bjørn og Bodil Busk Laursen. Arr. i samarbejde med Nationalmuseet af Claus Bjørn.

Humanities Centres – Aims, Experiences, and Prospects. Workshop. 11. december 1990. Oplæg ved Mogens Trolle Larsen, Jeffrey Peck, Sverre Bagge, Hans Fink.

Endvidere afholdtes 7.-8. december 1990 et lukket

seminar på LO-højskolen i Helsingør, hvor centrets medarbejdere (tidligere og nuværende) holdt oplæg om deres projekter og resultater.

Forelæsnings-/møderækker:

Europæiske perspektiver. Foredrag af Krzysztof Promian (12. okt.), Anders Ehnmark (7. nov.), Anne Knudsen (14. nov.), Jacques Darras (28. nov.) og Günter Grass (5. dec.). Arr. i samarbejde med Det humanistiske Fakultet og Louisiana Museet af Mogens Trolle Larsen og Per Øhrgaard.

Gæster (excl. enkeltforelæsninger):

Prof. Ma Keyao, Peking University. Prof. Pang Zhouheng, Tianjin Normal University. Prof. John O'Neill, York University, Toronto. Prof. Johannes Fabian, Amsterdam. Prof. Wang Juefei, Nanjing University. Prof. Konstantin Azadovskij, Leningrad. Prof. A.J. Gurevic, Leningrad. Dr. Lennart Lundmark, Umeå. Prof. Paul Zanker, München. Prof. Keith Hopkins, Cambridge. Dr. Janet Garton, University of East Anglia, Norwich. Prof. David Mattingly, University of Michigan. Prof. Alain Schnapp, Paris. Alle gæster har afholdt en eller flere forelæsninger/seminarer på centret.

Medarbejdernes rejser/gæsteforelæsninger (udlandet):

Claus Bjørn: Norwich (marts). Rostock (november). Michael Harbsmeier: Eutin (februar). Washington D.C. (april) samt studierejse til Chicago, Berkeley, Santa Cruz, San Diego. Tokyo (august). Göttingen (oktober).

Lotte Hedeager: Hamar (juni). Leuven (august). Bergen (september). Studierejse til Köln, Bonn, Frankfurt, Leuven, Bruxelles, Paris, Metz, Trier (august).

Anne Knudsen: Siegen (april). Lund (maj).

Mogens Trolle Larsen: London (marts). Washington D.C. (april). Forskningsophold i Santa Monica (oktober 90-juni 91).

Leif Littrup: Toronto (august). Oslo (juni). Forsknings- og forelæsningsrejse til Kina og Taiwan (marts-juni). Se også årsrapport fra Østasiatisk Institut.

Peter Ulf Møller: Stockholm (maj). Harrogate (juli).

Henrik Tvarnø: Xanten (maj). Studierejse i München (oktober-november).

Per Øhrgaard: Se årsrapport fra Institut for germansk Filologi.

Stab:

VIP: Claus Bjørn (1.2.1988-31.12.1990), Michael Harbsmeier (1.1.1986-31.12.1990). Lotte Hedeager (1.2.1988-31.12.1990), Anne Knudsen (1.8.1987-31.7.1990), Mogens Trolle Larsen (1.1.1986-30.9.1990), Leif Littrup (1.9.1987-31.8.1989), Peter Ulf Møller (1.1.1988-31.12.1990), Henrik Tvarnø

(1.9.1988-31.12.1990). Per Øhrgaard (1.2.1987-31.1.1990 og 1.10.-31.12.1990).

Centret lukkede pr. 31.12.1990 og de sidste ansættelser udløb med denne dato; forinden var Per Øhrgaards, Anne Knudsens og Leif Littrups ansættelse udløbet. Centerleder Mogens Trolle Larsen tiltrådte pr. 1.10.1990 et forskningsophold ved The Getty Center, Santa Monica (USA). Per Øhrgaard vendte tilbage til centret som centerleder i de sidste tre måneder. Michael Harbsmeier har haft ansvaret for centrets formidlingsvirksomhed.

Følgende fag har været repræsenteret i 1990 eller en del af året: historie, antropologi, forhistorisk arkæologi, europæisk etnologi, assyriologi, sinologi, slavisk filologi, germansk filologi.

Se vedr. hele centrets virksomhed: Mogens Trolle Larsen (ed): *Over hegnet*. København 1990, s. 111-154.

Sekretariat:

Centrets generelle sekretærfunktion – regnskab, drift, arkiv etc. – har været varetaget af Agnete Langkjær. – Skrivearbejdet i forbindelse med udgivelse af centrets tidsskrift og konferencepapirer har været varetaget af Bente Jensen.

Per Øhrgaard

Det kongelige Bibliotek

1. Organisatoriske, administrative og økonomiske forhold

1990 blev for Det kongelige Bibliotek et konsolideringsår, hvor resultaterne af moderniseringsarbejdet for alvor er begyndt at vise sig. Moderniseringsprocessen er blevet fortsat, integrationen af Det kongelige Bibliotek på Slotsholmen og Universitetsbibliotekerne på Amager og i Fiolstræde er forløbet godt, omlægninger inden for de Udenlandske Samlingers område med integration af accession og katalogisering er gennemført med held under snævre personalemæssige rammer, og Det kongelige Biblioteks deltagelse i IF-LA-kongressen i sommeren 1990 var et eksempel på bibliotekets mange engagementer både som kultur- og serviceinstitution, hvor bevaring og formidling af information og kulturværdier går hånd i hånd med den nyeste teknologi på området. Et godt udtryk for moderniseringsarbejdets succes er en fortsat stærk stigning i benyttelsen af biblioteket. Det samlede udlån fra bibliotekets betjeningssteder er over en tre-årig periode steget fra 323.000 udlån i 1988 til 417.000 udlån i 1990, hvilket er en samlet stigning på 29 %.

Sammenlægningen af Det kongelige Bibliotek og

Universitetsbibliotekets 1. afdeling i 1989 har indebåret en række muligheder for effektivisering af biblioteket, og i 1990 blev iværksat en række organisatoriske foranstaltninger for at skabe en mere smidig og velfungerende institution, for at opnå rationaliseringsgevinster så hurtigt som muligt, og for at få den samlede institution til at virke som en helhed, såvel indadtil som over for publikum.

I løbet af 1990 blev de fleste af Det kongelige Biblioteks tværgående faglige råd og udvalg organiseret som udvalg for hele institutionen, således at ekspertise og faglig indsigt for den samlede institution er repræsenteret i disse fælles organer, hvoraf de vigtigste er: Førstebibliotekarkollegiet, Samarbejdsudvalget, Katalogrådet, Det nationalbibliografiske Råd, Bevaringsrådet og Koordinationsudvalget for Dokumentlevering.

Administrativt er der også sket en tilpasning til de nye organisatoriske rammer. Fra 1990 indførtes en ny kontoplan for den samlede institution, organiseret i overensstemmelse med bibliotekets hovedområder. I forlængelse heraf er regnskab, budgetlægning og aktivitetsstyring tilrettelagt for den samlede institution, ligesom personalenormeringer nu udarbejdes på hovedområder, hvilket giver mulighed for at belyse, hvad der anvendes af personaleressourcer på bibliotekets hovedfunktioner og i overensstemmelse med den nye organisation.

2. Bygnings- og lokaleforhold

En løsning på Det kongelige Biblioteks katastrofale pladsforhold er endnu ikke fundet. Bibliotekets kostbare og uerstattelige materialer opbevares under forhold, der må karakteriseres som de ringeste for noget dansk forskningsbibliotek, og bevaringssituationen for materialerne og ekspeditionsforholdene er yderst kritisable. Også i 1990 var det nødvendigt at fortsætte med store interne rokeringer med unødigt slitage på bøgerne for at skaffe plads.

Det kongelige Biblioteks forslag til løsning på dette problem er det todelte Fremtidsprojekt med en publikumsvendt udbygning af det nuværende bygningskompleks på Slotsholmen i form af en ny bygning i Københavns havnefront og bygning af et centralmagasin i moduler med tilhørende universitetsbiblioteksfaciliteter i tilknytning til Københavns Universitet Amager. Samarbejdet mellem Københavns Universitet og Det kongelige Bibliotek om den fysiske planlægning af udbygningen af biblioteksfaciliteterne på Amager er fortsat, og har bl.a. resulteret i en rapport, der skitserer, hvorledes der i tilknytning til Københavns Universitet Amager, kan ske et gensidig afpasset byggeri af et centralmagasin for biblioteket og en udbygning af universitetet.

3. Teknologisk udvikling

REX

I løbet af året er driften af REX overført til en ny hovedmaskine RC9000C til afløsning af de 2 RC8000 maskiner, som biblioteket benyttede i tvillingedrift. Overgangen til RC9000C-driften skete ikke uden driftsforstyrrelser, men gennem en intensiveret indsats i sidste halvdel af året blev driften på det nye anlæg stabiliseret med gode svartider.

Forud for omlægningen blev basestrukturen reorganiseret med henblik på at optimere systemet og tilpasse basestrukturen til de væsentligt større datamængder, som skal rummes på RC9000C. Navneformssystemet er blevet omlagt til det leksikalske navneformsystem, hvor navneformer fra alle afdelingers delbaser er samlet i én base – en omlægning, der giver både en forenkling af datastrukturen og hurtigere svartider.

REX-basen indeholder ved årets udgang ca. 650.000 poster og dækker alle samlinger med undtagelse af Judaistisk Afdeling. Denne base indeholder også Instituttenestens katalogiseringer for institutbibliotekerne ved Københavns Universitet.

Bibliotekets kommunikationsforbindelser med omverdenen er blevet udbygget. I september blev bibliotekets lokale net tilsluttet det landsdækkende DENet for forskning og uddannelse med mulighed for op til 40 samtidige sessioner. REX er dermed gjort tilgængelig for eksterne brugere også gennem dette net, og bibliotekets egne medarbejdere har herigennem adgang til eksterne værter som f.eks. ALBA/SAMKAT og andre bibliotekers baser. DATAPAK-forbindelserne er udbygget til 6 ind- og 6 udgående linier. I samme periode er bibliotekets lokale TELLABS net blevet udbygget til bibliotekets forskellige lokaliteter over lejede 9600 baud linier, ligesom Kunstakademiet's Bibliotek er blevet tilknyttet over en tilsvarende linie med henblik på indlæggelse af egne katalogdata i en delbase i REX.

REX-hjælpsystemet er blevet opdateret og et udvalg af skærbilleder oversat til engelsk. Fra 1990 er REX den eneste mulighed for at søge de officielle EF-publikationer, der udgives på dansk og engelsk, idet disse ikke længere registreres i Dansk Bogfortegnelse.

4. Større projekter

Europæisk nationalbibliografisk CD-ROM-projekt

Med det formål at give lettere og bedre adgang til europæiske nationalbibliografiske data, at skabe hurtigere og bedre udveksling af data og støtte udviklingen af en fælles strategi med hensyn til brug af CD-ROM i bibliotekerne deltager Det kongelige Bibliotek sammen med seks andre europæiske nationalbiblioteker i et fællesprojekt under EF's IMPACT-PROGRAM, LIBACT1/CDBIB. Projektets officielle startdato var 17. januar 1990. Det kongelige Bibliotek har hovedansvar for et delprojekt om definition af krav til søgesy-

stem og brugergrænseflade. Desuden deltager biblioteket i delprojekt om definition af et »europæisk tegnsæt« samt i produktion af en test-CD-ROM med data fra flere forskellige nationalbibliografier. For at belyse problemerne i forbindelse med brugergrænseflader er der gennemført en test med undersøgelse af søgestrategier på CD-ROM, hvori medarbejderne på Det kongelige Bibliotek har deltaget. Resultaterne indgår ved udarbejdelse af kravspecifikation for brugergrænsefladen for CD-ROM produkter.

Retro-sektionen

Retrosektionens arbejde i 1990 har haft til formål at udbygge erfaringsgrundlaget for retrokonverteringsopgaver, således at Det kongelige Bibliotek fra 1991 kan gå i gang med mere omfattende retro-projekter. Retrosektionen har været optaget af en række bibliografiske projekter, hvor retrokonvertering, baseoplægning af data samt desktop publicering af trykte bibliografier har været behandlet i sammenhæng. Datafangsten er sket både ved optisk scanning af bibliografiske poster og ved indtastning hos eksternt bureau. Blandt bibliografiske projekter kan nævnes: intern scanning og efterbehandling af Dansk Juridisk Bibliografi 1981-84; ekstern indtastning af Dansk Historisk Bibliografi 1970-73; ekstern indtastning og intern desktop publicering af Dania Polyglotta 1989; afslutning af ekstern indtastning og intern efterbehandling af Håndskriftafdelingens guide over personarkiver; intern løbende indtastning af Grønlandsk Avis- og Tidsskriftsindeks; intern indtastning og databasemæssig strukturering af registrant over KB's arkiv; intern scanning og efterbehandling med henblik på REX/REGINA oplægning af accessionskatalog for NIAS indtil 1979. Faglig support til projekt for inddatering af Lokale Småtryk og videre arbejde med database over Dramatisk Bibliotek. Et forsøg med indtastning af Katalog for Sprogvidenskab i Udenlandske Samlingers Ældre Samling er afsluttet.

Udlånsprojektet

I 1990 har en særlig projektgruppe under ledelse af udlånskoordinatoren forberedt indførelse af automatiseret udlån, der skal være fælles for bibliotekets betjeningssteder. Det automatiserede udlån planlægges i første omgang til at omfatte alt hjemlån (både direkte lån og interurbane lån) fra bibliotekets samlinger, mens læsesalslån vil blive inddraget på et senere tidspunkt. Udover den generelle planlægning har udlånsprojektet i 1990 især været koncentreret om opbygning og klargøring af bibliotekets lånerregistrant og af metodevalg til materialeforberedelse af bøger og tidsskrifter, der endnu ikke har en post i REX, og som endnu heller ikke har fået stregkoder i bøgerne. Herudover har udlånsprojektet medvirket ved indførelse af ALBAs postkasse, således at udlånsafdelingerne nu kan modtage bestillinger fra andre biblioteker via

elektronisk post. Desuden har udlånsprojektet medvirket ved indførelse af BC Fjernlånssystem i indlånssystemet på Slotsholmen, således at administration af indlån fra såvel indenlandske som udenlandske biblioteker nu administreres på edb. Arbejdet med udlånsprojektet var ved årets afslutning så langt, at der er udarbejdet en færdig plan for indførelse af automatiseret udlån i 1991.

5. Samlinger og interne processer

Informations- og Dokumentationsafdelingen

Samlingen af CD-ROM-databaser er blevet udvidet med en række vigtige titler, bl.a. den engelske, tyske og franske nationalbibliografi samt en central database over økonomisk litteratur. Der er tegnet abonnement på en række databaser, således at specielt samfundsfag er bredt dækket.

Instituttjenesten

Med baggrunden i samarbejdsaftalen med Københavns Universitet har afdelingen betjent 63 universitetsinstitutter under Det teologiske, samfundsvidenskabelige og humanistiske Fakultet og inddateret ca. 22.000 katalogiseringer til REX.

Udenlandske Samlinger

Med baggrund i integrationen mellem bibliotekerne på Amager, i Fiolstræde og på Slotsholmen har især Udenlandske Samlinger på Slotsholmen undergået betydelige organisatoriske ændringer. Et centralt mål med omorganiseringen har været at gennemføre en integration af registreringen i accessionsledet med den deskriptive katalogisering for derved at nedsætte ressourceforbruget ved de interne processer. I juni 1990 var denne proces så langt fremme, at afdelingerne for Udenlandske Monografier og Udenlandske Tidsskrifter kunne påtage sig de samlede registrerings- og anskaffelsesfunktioner for henholdsvis bøger og tidsskrifter. I forbindelse hermed blev den særlige afdeling for katalogisering, Udenlandske Afdelings Bibliografiske Kontor, nedlagt. Med henblik på indlæggelse af Ældre Samling i REX er der oprettet en ny sektion, Udenlandske Samlingers Ældre Samling.

Det reorganiserede område Udenlandske Samlinger er nu indplaceret organisatorisk som en del af Universitetsbiblioteksområdet på linie med de samlingsforvaltende enheder på Universitetsbiblioteket på Amager og i Fiolstræde. De samlingsforvaltende enheder inden for Universitetsbiblioteksområdet er herfter etableret som samlede enheder for de interne processer.

En samling af udenlandske, ikke-nordiske lovsamlinger og parlamentsforhandlinger er overtaget fra Folketingets Bibliotek og Oplysningstjeneste.

En nyrevideret udgave af et emneordsregister til de Udenlandske Samlingers Systematiske Katalog om-

fatter ca. 15.000 ord. Registret foreligger i 3 fortløbende alfabetiske bind. Der er ligeledes udarbejdet et alfabetisk register på 160 sider til Regionalkatalogen.

Bibliotekets Selma Lagerlöf Samling er blevet registreret i REX.

Universitetsbibliotekerne på Amager og i Fiolstræde

Procesafdelingerne på begge biblioteker har indarbejdet de integrerede accessions- og katalogiseringsfunktioner og har kunnet konstatere kortere gennemløbstider, ligesom titlerne nu kan findes i REX fra bestillingstidspunktet. I begge procesafdelinger er der sket en ikke ubetydelig pukkelfavikling. Ved årets udgang var dets samlinger repræsenteret med i alt 85.000 poster i REX.

Efter forhandling med Københavns Universitet blev Det humanistiske Fakultets Specialesamling i august måned overflyttet til biblioteket på Amager og udlånes gennem bibliotekets almindelige udlånsnotering. Samlingen er under revision og katalogen indlægges i REX.

Ved årsskiftet 1990-91 er arbejdet langt fremme med at fastlægge en ny samlet faginddeling og et fælles boganskaffelsesbudget for institutionen. Hensigten med det nye boganskaffelsesbudget er, at bibliotekets fagreferat har ansvaret for anskaftelse af bøger til alle bibliotekets betjeningssteder, således at der kan ske en koordinering af boganskaffelser på Amager, i Fiolstræde og på Slotsholmen.

6. PR-virksomhed, udstillinger og nye publikationer

I bibliotekets forhal på Slotsholmen har der været fire store udstillinger. Indtil 1. marts fortsattes udstillingen fra 1989 »Fotografiet i 150 år«. 15. marts åbnedes udstillingen »Europa og Babylon«, hvis tema var skiftende perioders opfattelse af Assyrien og Babylon. Sommerudstillingen om Niels W. Gade fra 15. juni til 30. september var arrangeret i anledning af 100-året for hans død og belyste hans betydning i dansk og udenlandsk musikliv. 12. oktober åbnede en retrospektiv udstilling om fotografen Klaus Lindewald med henblik på at belyse hans betydning inden for dansk teaterfotografi i perioden ca. 1965-85. I maj måned var der arrangeret en mindre særudstilling med udvalgte bogbind fra bibliotekets afgående bogbindermester Knud Erik Larsen.

På Universitetsbiblioteket i Fiolstræde vistes i januar måned en udstilling med fotografen Tom Christensens fotografier fra Sanaa i Nord Yemen suppleret med bøger, museumsgenstande m.v. i tilknytning til »Den arabiske Rejse«. I efteråret vistes en vandreudstilling af mønter, medaljer, bøger m.v. fra Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato i Rom.

Biblioteket arrangerede i samarbejde med Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg og Dansk Selskab for Musikforskning en udstilling »Festmusik

fra Renaissanceen« på Frederiksborg Slot i perioden april-juni i anledning af Dronning Margrethes 50 års fødselsdag. Udstillingen blev september-november vist på Schleswig-Holsteinisches Landesmuseum i Kiel og december-januar 1991 på Städtisches Museum i Flensburg. I forbindelse med udstillingen udgav biblioteket pragtværket »Kronborg-Motetterne. Tilæget Frederik II og Dronning Sophie 1582«, som rummer 3 hidtil ukendte 5-6-stemmige renaissance-motetter fra Nürnberg skrevet til den danske konge. Disse uropførtes under en festkoncert i Frederiksborg Slotskirke d. 19. april, arrangeret af de nævnte institutioner i samarbejde med Danmarks Radio under overværelse af Dronningen og hendes familie. I pausen overrakte Det kongelige Bibliotek et smukt indbundet første eksemplar af værket, indbundet af bibliotekets Bogbinderi, Konserverings- og Restaureringsværksted.

I Rundetårn arrangeredes fra 12. juni til 22. juli en udstilling om den dansk-amerikanske socialrealistiske fotograf »Peter Sekaer – fotografier fra 1930'ernes USA« med tilhørende trykt katalog.

I maj arrangeredes en mindre udstilling på Det kgl. Teater »Omkring Thrymskviden« i anledning af genopførelsen af August Bournonville's ballet af samme navn.

Biblioteket deltog med en udstillingsstand, hvor der vistes CD-ROM'er og ny erhvervede facsimileudgaver af håndskrifter på Danmarks Biblioteksforenings årsmøde i Herning marts 1990. I 1990 har biblioteket desuden i lighed med tidligere år bidraget med materiale til en række eksterne udstillinger i ind- og udland og udlejet et antal vandreudstillinger.

I februar måned afholdtes to gæsteforelæsninger af hhv. professor, dr.dr.h.c. Kurt Schubert, Institut für Judaistik ved Wiens Universitet, om »Jüdisch-christliche und christlich-jüdische Polemik im Mittelalter« og dr.dr.h.c. Ursula Schubert fra samme institut om »The Hebrew Bible in Art«. I september holdt museumsinspektør Ole Kongsted et personaleforedrag om fundet og udgivelsen af Kronborg-Motetterne.

I januar afsluttedes en serie af guitarkoncerter afholdt i kantineporten, og sommerkoncerterne i Bibliotekshaven bestod bl.a. af musik af årets 2 jubilerende danske komponister, Niels W. Gade og Carl Nielsen.

Det kongelige Bibliotek har udgivet en systematisk serie på 27 informations-brochurer, der på dansk og engelsk giver en kort introduktion til bibliotekets historie, opgaver, alle afdelinger, hoved- og vigtigste specialsamlinger. Biblioteket har udgivet en række andre publikationer, hvoraf de vigtigste er medtaget i Publikationslisten.

Der er arrangeret i alt 51 besøg (herunder aftenarrangementer) på biblioteket, hvori der deltog 838 personer, ligesom 811 personer har deltaget i undervisning ved 37 undervisningsforløb, herunder undervisning i benyttelse af REX-systemet.

7. Service og benyttelse

Det er en vigtig side af bibliotekets effektivisering, at dette kan virke som en velkoordineret helhed over for publikum.

Planen for samordning og rationalisering af de enkelte dele af den samlede institution har indbefattet dannelse af et tværgående publikumsområde, dækkende alle almene publikumsfunktioner. Samarbejdet og samordningen mellem de publikumsvendte funktioner på de tre betjeningssteder, som startede i 1989, er blevet videreført i 1990, således at der med iværksættelse pr. 1. januar 1991 etableres tre tværgående afdelinger for den samlede institution:

Udlånsafdelingen, omfattende udlånsfunktionerne på henholdsvis Amager, i Fiolstræde og på Slotsholmen. Lederen af afdelingen forestår den samlede udlånsvirksomhed i samarbejde med en daglig leder på hvert af de tre betjeningssteder.

Informations- og Dokumentationsafdelingen, der varetager institutionens generelle og tværgående informations- og dokumentationsopgaver på henholdsvis Amager, i Fiolstræde og på Slotsholmen. Lederen af afdelingen forestår den samlede informations- og dokumentationsvirksomhed i samarbejde med en daglig leder på hvert af de tre betjeningssteder.

Kontakt- og Oplysningsafdelingen, der varetager de kulturformidlende opgaver for den samlede institution.

IoD-virksomhed

Inden for informations- og dokumentationsaktiviteten har udnyttelsen af den nye informationsteknologi fortsat høj prioritet. Det edb-baserede katalog- og informationssystem, REX, står centralt i informations- og dokumentationsvirksomheden, idet Det kongelige Bibliotek herved kan tilbyde alle brugere med terminaladgang en struktureret selvbetjent instruktion og information såvel vedr. benyttelse af bibliotekets samlinger og tjenester som af REX-systemet selv.

Der er iværksat en udveksling af personale mellem bibliotekets betjeningssteder med henblik på at give personalet bedre muligheder for at formidle institutionens samlede ressourcer og samtidig fremme en effektivisering af bibliotekets enkelte dele.

Biblioteket har foretaget betydelige investeringer i CD-ROM-publikationer og -arbejdsstationer, således at dette nye medie til løsning af dokumentationsopgaver er stillet til lånerens disposition på alle betjeningssteder. På Slotsholmen i Informationssalen er en række CD-ROM stationer forbundet i et netværk, således at flere lånere samtidig har mulighed for selv at søge i en række af de vigtigste CD-ROM'er.

Via ALBA-basens »postkasse« kan der fra begge biblioteker rekvireres bøger ad elektronisk vej. Antallet af terminaler på Amager og i Fiolstræde er blevet udvidet. Fra Avislæsesalen i Fiolstræde er der etableret online adgang til Artikelbasen, og på Amager er

der etableret et lokalnet til RC9000-maskinen på Slotsholmen, hvorved svar- og transmissionforholdene er blevet forbedrede. Apple Computer har opstillet et såkaldt Apple Lab til brug for bibliotekets benyttelse på Amager.

På alle betjeningssteder foregår der undervisning i brug af bibliotekerne og af REX.

Udlånsvirksomheden på Slotsholmen

Udlånsafdelingen på Slotsholmen har i 1990 haft en fornyet stigning i antallet af udlån på 12,2 % og af udleverede dokumenter på 17,4 % i forhold til 1989. 90 % af hjemlånet har været udenlandsk litteratur. For at dække en del af den stigende efterspørgsel har biblioteket afsat et beløb til dublering af efterspurgte værker. Forsendelseslåne omfattede 21.500 fysiske enheder, der blev bragt til institutter ved Københavns Universitet, og 23.000 fysiske enheder til andre danske eller udenlandske biblioteker. Kopier, der erstatter udlån, leveres i stigende antal fra bibliotekets Kopitjeneste.

I 1990 er der sket en udvidelse af åbningstiderne, idet udlånet fra 1. juli har udvidet den daglige åbningstid med to timer, således at der er åbent 10-17 (lørdag dog 10-13). Formålet har været at sprede benyttelsen, således at kødannelser kan undgås. Endvidere er den daglige ekspedition i magasinerne blevet omlagt, således at bøgerne leveres hurtigere til udlån.

Udlånsvirksomheden på Universitetsbibliotekerne, Amager og Fiolstræde

Udlånet er steget med 10 % på Amager og med 7,5 % i Fiolstræde, og også Avisamlingen i Fiolstræde har kunnet konstatere en stigende publikumsinteresse.

Forvalterafdelingen på Slotsholmen har udvidet kørslen til Amager, hvilket har reduceret ekspeditionstiden for lån imellem Det kongelige Biblioteks betjeningssteder.

8. Samarbejde med Københavns Universitet

I forbindelse med samarbejdet med Københavns Universitet har der været holdt møder om fortsat udbygning af edb på Københavns Universitet og samarbejdet med REX.

9. Personalie

Lic.phil. Marianne Alenius blev 1. januar 1990 ansat for en periode af 2 år som konsulent for Fremtidsprojektet.

Bibliotekskonsulent, cand.mag. Niels Ivan Boserup konstitueredes 1. januar 1990 som førstebibliotekar og leder af Informations- og Dokumentationsafdelingen.

Bibliotekar Joan Leergaard udnævntes 1. januar 1990 til afdelingsbibliotekar og leder af Institutjtjenesten.

Forskningsbibliotekar, cand.mag. Charlotte Rohde udpegedes til faglig-administrativ sagsbehandler i

Overbibliotekarens Sekretariat fra 1. januar 1990 og koordinator for Udlånsautomatiseringen.

Mag.art. Mogens Weitemeyer fratrådte 31. august 1990 efter ansøgning stillingen som førstebibliotekar og leder af bibliotekets Udenlandske Samlinger.

Forskningsbibliotekar, mag.art. Eva Krener konstitueredes 1. september 1990 som afdelingsleder for Udenlandske Samlingers Systematiske Katalog.

Forskningsbibliotekar, mag.art. Marie Louise Berner, Kunstakademiets bibliotekar, ansattes 14. september 1990 i et toårigt vikariat som førstebibliotekar og leder af Kontakt- og Oplysningsafdelingen.

Forskningsbibliotekar, cand.mag. Harald Ilsøe, der er bibliotekets fagreferent i almindelig historie og perioden 476-1789, udnævntes 1. oktober 1990 til seniorforsker i historie med særligt henblik på bog- og bibliotekshistorie.

10. Publikationer:

I. Generelle publikationer

Den Arabiske Rejse 1761-1767 – en dansk ekspedition set i videnskabshistorisk perspektiv. Red.: Stig T. Rasmussen. Kbh.: Munksgaard i samarbejde med Det kongelige Bibliotek. 1990. 413 s., fol. Ill. ISBN 87-16-10541-9. Kr. 775,-.

Kend kulturtidsskrifterne! Katalog over danske kulturtidsskrifter. Red. af Lise Hesselager, Carsten Frederiksen, Connie Juul Jeppesen og Anne-Marie Smith. Kbh.: Danmarks Biblioteksforening og Det kongelige Bibliotek. 1990. 160 s. Ill. ISBN 87-7023-820-0. Kr. 30,-.

Kronborg-motetterne. Tilegnet Frederik II og Dronning Sophie 1582. Udgivet i anledning af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II's Halvtredsårsdag 16.4.1990. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 99 s., fol. Ill. ISBN 87-7023-378-0. Kr. 854,-.

The Royal Library today and in the future. Red. af Marianne Alenius. Original titel: Det kongelige Bibliotek i dag og i fremtiden. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 47 s. Ill. ISBN 87-7023-564-3. Kr. 50,-.

Trautner-Kromann, Hanne: Skjold og Sværd. Jødisk polemik mod kristendommen og de kristne i Frankrig og Spanien fra 1100-1500. Disputats. Kbh.: Museum Tusulanums Forlag, Københavns Universitet. 1990. 228 s. (Danish Humanist Texts and Studies. Ed. by the Royal Library, Copenhagen. Vol. 3). Kr. 231,80.

II. Nationalbibliografier

Dansk Kortfortegnelse 1989. The Danish National Bibliography. Maps 1989. Udarb. af Det kongelige Biblioteks Kortsamling. Ballerup. Bibliotekscentralen. 1990. 16 s. Kr. 20,-.

Dansk Musikfortegnelse 1984-1989. The Danish National Bibliography. Music. 1984-1989. Udarb. af Det kongelige Biblioteks Musikafdeling. Red. af Su-

sanne Sugar. Ballerup. Bibliotekscentralen. 1990. 189 s. ISSN 0105-8045. ISBN 87-552-1778-8. Kr. 270,50.

Dansk Periodicafortegnelse 1976/1985. The Danish National Bibliography. Serials 1984-1989. Udarb. af Det kongelige Bibliotek i samarb. med Bibliotekscentralen. Med Grønlandsk Periodicafortegnelse og Færøsk Periodicafortegnelse. Ballerup: Bibliotekscentralen. 1990. CXII, 769 s. ISBN 87-552-1800-1. Kr. 1.006,-.

III. Fagbibliografier

Det kongelige Biblioteks Orkesterkatalog 2. Red. af Kurt Ferré Andersen. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 94 s. ISBN 87-7023-266-0. Kr. 150,-.

Polsk musik fra det 20. århundrede på Det kongelige Bibliotek. Red. af Susanne Sugar. Forord af Teresa Waskowska. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 41 s. (Specialhjælpemidler 20). ISSN 0105-8215.

Ungarsk litteratur i oversættelse på Det kongelige Bibliotek. Ved Susanne Sugar. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 24 s. (Specialhjælpemidler 21). ISSN 0105-8215. Gratis.

Arkæologi. Det kongelige Biblioteks accession. 2. halvår 1989. 1. halvår 1990. Red. af Eva Ørnes. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 18, 14 s. Gratis.

IV. Tidsskrifter og serier

Fund og Forskning XXIX. Red. af Tove Hansen og Anja Løllesgaard. Sølv og salte. Fotografi og forskning. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. Rhodos. 335 s. Ill. ISBN 87-7245-385-0. Kr. 244,-.

Magasin fra Det kongelige Bibliotek. Red. af Lotte Philipson. 4. årg. nr. 4. 5. årg. nr. 1-3. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. ISSN 0905-5533. Gratis.

Nyhedsbrev fra Det kongelige Bibliotek. Amager, Filostråde, Slotsholmen. 1990: 1-4. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. ISSN 0902-1272. Gratis.

V. Udstillingskataloger

Europa og Babylon. Udstilling på Det kongelige Bibliotek 16. marts-31. maj 1990. Folder. Gratis.

Festmusik fra Renaissance. En udstilling arrangeret i samarbejde mellem Dansk Selskab for Musikforskning, Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Det kongelige Bibliotek. Katalog ved Ole Kongsted. 1990. 80 s. Ill. ISBN 87-7023-379-9. Kr. 75,-.

Klaus Lindewald's scenebilleder. Fotografisk udstilling på Det kongelige Bibliotek 13. oktober-29. december 1990. Folder. Gratis.

Sørensen, Annette: Peter Sekaer. Fotografier fra 1930'ernes USA/New Deal Photography. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 71 s. Ill. ISBN 87-7023-550-3. Kr. 49,-.

Thomsen, Marie-Louise: Europa og Babylon. Kbh.:

Det kongelige Bibliotek. 1990. 59 s. Ill. ISBN 87-7023-377-2. Kr. 73,-.

VI. Publikumsorienteringer

Berggreen, Hans: Det kongelige Biblioteks Billedsamling. En introduktion. Hans Berggreen og Henrik Dupont. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 199. 23 s. Ill. Kr. 10,-.

Bøgh, Knud: Det kongelige Bibliotek gennem 300 år. 5 rev. opl. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 25 s. Ill. (Det kongelige Bibliotek. Publikumsorienteringer 17). ISSN 0105-3167. Gratis.

Danske Afdeling. Studie- og særksamlinger. En vejledning ved Ingrid Hlsøe. Kbh.: 1990. 27 s. (Det kongelige Bibliotek. Publikumsorienteringer 20). ISSN 0105-3167. Gratis..

Information Brochure 1-28. Cph. The Royal Library. 1990. Gratis.

Informationsbrochure 1-28. Kbh. Det kongelige Bibliotek. 1990. Gratis.

Det kongelige Biblioteks Bogbinderi, Restaurerings- og Konserveringsværksted. Af Knud Erik Larsen, Per M. Laursen, Erik Løvborg. 3. opl. Kbh.: 1990. 47 s. Ill. (Det kongelige Bibliotek. Publikumsorienteringer 18). ISSN 0105-3167. Gratis.

Reglement for hjemlån til privatpersoner gældende fra 15. december 1989. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. 8 s. Gratis.

Vejledning og hjemlånsregler. Universitetsbiblioteket Amager. Det kongelige Bibliotek. Kbh.: Det kongelige Bibliotek. 1990. Folder. Gratis.

Erland Kolding Nielsen/Sten Bille Larsen

Forskerbyen SYMBION

Københavns Forskerby SYMBION er etableret ud fra ideen om »at skabe optimale betingelser for et frugtbart samarbejde mellem erhvervslivet og den offentligt støttede forskning på hovedstadens mange universiteter og højere læreanstalter«. Navnet SYMBION er afledt af »symbiose« = sameksistens mellem forskellige organismer til gensidig gavn.

I princippet er forskerbyen SYMBION en fleksibel bygning med de nødvendige faciliteter og servicefunktioner samt et mindre koordinerende og formidlende sekretariat. De enkelte projekter, som lejer sig ind i bygningen, hviler i sig selv både organisatorisk og økonomisk.

SYMBION er en tilpasning til danske forhold af den aktivitet, der har udviklet sig mange steder i udlandet under betegnelser som Science Park, Research Park, Innovationszentrum. Den nærmest beliggende

Science Park er IDEON i Lund og Malmø, med hvilken SYMBION fra starten har haft tæt kontakt. I Danmark samarbejder SYMBION med Forskerparken i Århus og Nordjyllands Videnpark (NOVI) i Ålborg.

Historie:

Symbion blev startet på initiativ af en gruppe forskere ved Det naturvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet. Det første skridt blev stiftelse af den selvejende Fonden Københavns Forskerby Symbion den 14. november 1986. Symbion etablerede sig fysisk i Haraldsgade 68 i den tidligere Hospitalslaborantskole.

Foreningen Københavns Forskerby Initiativ:

I København eksisterer en gruppering af forskere organiseret i Foreningen Københavns Forskerby Initiativ. Gennem personlig indsats står de som garant for, at der er en bred og levende interesse for at et udbygget samarbejde mellem forskning og erhvervsliv skal realiseres. Foreningens bestyrelse består af:

Sektionsleder Jeff Martinussen (formand), Innovation, Teknologisk Institut; lektor Mette Mønsted (næstformand), Handelshøjskolen i København; funktionschef Otto Andresen, Novo Nordisk A/S; laboratoriefchef Kåre Hastrup, NKT A/S; lektor Lars-Erik Lundberg, Københavns Universitet; professor Søren Molin, DTH; lektor Kjeld Schaumburg, Københavns Universitet.

Organisation:

SYMBION er organiseret som en selvejende fond. Denne opbygning er valgt for at sikre, at de aktiviteter, der inddrages i SYMBION med bestyrelsens godkendelse, er fagligt nyskabende, af høj kvalitet og baseret på et ligeværdigt samarbejde mellem forskning og erhvervsliv. Bestyrelsen består af: direktør Jørgen Olsen (formand), Cleanodan A/S; lektor Knud Allermann (næstformand), Københavns Universitet; rektor Finn Junge-Jensen (næstformand), Handelshøjskolen i København; næstformand Max Bæhring, Dansk Metalarbejderforbund; direktør Hans-Erik Hansen, Industrirådet; laboratoriefchef Kåre Hastrup, NKT A/S; rektor Birthe Jensen, Danmarks farmaceutiske Højskole; lektor Mette Mønsted, Handelshøjskolen i København; rektor Ove Nathan, Københavns Universitet; chefkonsulent Lillian Resen, PA International A/S; rektor Bent Schmidt-Nielsen, Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole; forskningsdirektør Eva Steiness, Lundbeck A/S; koncerndirektør Ib Yde, Difko Holding A/S.

Til varetagelse af et fremtidigt byggeri samt som ansvarlig for den praktiske drift af forskerbyen har SYMBION forandret, at et aktieselskab er blevet oprettet. Selskabets navn er SYMBION A/S. Selskabets bestyrelse: Koncerndirektør Ib Yde (formand), Difko

Holding A/S; direktør Jens-Erik Corvinius (næstformand), Kreditforeningen Danmark; lektor Knud Allermann, Københavns Universitet; direktør Erik B. Rasmussen; advokat Morten W. Vandborg (direktør).

Symbion sekretariat:

Den daglige administration af Symbion og service varetages af sekretariatet. Tlf. 31 81 78 88; Fax: 31 81 78 33.

Lokaler og byggeri:

SYMBION har i sin startfase valgt at leje lokaler i et eksisterende erhvervskompleks, beliggende Haraldsgade 68, 2100 København Ø, i umiddelbar tilknytning til Universitetsparken. Herved er udenlandske erfaringer benyttet, som viser, at den nære tilknytning til universitetsmiljøet er en afgørende faktor for etablering af et dynamisk og kreativt miljø.

SYMBION vil danne denne ramme ikke kun gennem sin nærhed til forskningsinstitutionerne, men også gennem bofællesskabet mellem en lang række projekter, hvis medarbejdere kan komme i nær kontakt med hinanden. I den valgte bygning disponerer SYMBION over ca. 3.000 m². SYMBION arbejder på i næste fase at etablere sig i en bygning på ca. 15.000 m² på Fruebjergvej, da rammerne er sprængt i den nuværende bygning.

Symbion Videnformidling:

Symbion Videnformidling er et projekt under Symbion Fonden (projektleder: Jette Balslev). Symbion Videnformidling varetager formidling om 1) udviklingsmulighederne for nye højteknologiske projekter og produkter, 2) produktions- og samarbejdsmuligheder, 3) patentoplysninger og finansieringsmuligheder. Som arbejdsredskab er oprettet en forskerdatabase.

Forskerbyen SYMBION

Haraldsgade 68, 2100 København Ø

Telefon: 31 81 78 88

Telefax: 31 81 78 33

Knud Allermann

Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS)

Historie:

Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) er en selvstændende forskningsinstitution som finansieres i fællesskab af de nordiske lande med Nordisk Ministerråd som hovedorgan. Institutet blev oprettet i 1967 på

initiativ af regeringerne i de nordiske lande og har siden da haft tilknytning til Københavns Universitet. I Danmarks bidrag til finansieringen indgår NIAS' lokaliserings på KUA. Udover at opfylde sine forpligtelser på nordisk plan samarbejder instituttet med Asien-relaterede institutter ved Københavns Universitet og bidrager derved til det lokale forsknings- og uddannelsesmiljø vedrørende Asien i København, som derved er et af de største i Europa.

Formål:

NIAS' hovedopgave er at fremme og styrke studiet af Asiens kulturer og samfundsforhold i de nordiske lande. Institutet udfører egen forskning, tager initiativ til og medvirker i forskningsprojekter, konferencer og kurser, samordner forskning og uddannelse af Asien-forskere i Norden, uddeler stipendier og bedriver informations-, dokumentations- og publiceringsvirksomhed. Institutet har derudover et af Nordeuropas største Asien-biblioteker. I perioden 1988-1994 udgør Øst- og Sydøstasien særligt prioriterede områder.

Organisation:

Institutet ledes af en styrelse bestående af to medlemmer fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige, udpeget af undervisningsministerierne i de respektive lande, samt to repræsentanter for instituttets personale. En fuldtidsansat forstander har ansvaret for den daglige ledelse.

Forskningsenheden består udover forstanderen af en forskerprofessor, tre forskere, tre forskningsstipendiater, en forskningsassistent samt eksternt tilknyttede forskere og gæsteforskere.

Forskningsprojekter:

Conflict resolution in urban settings: Melaka and Ipoh, Malaysia (Cederroth).

Landless villages in Java: Economic conditions, social relations and cultural models in historical-anthropological perspective (Cederroth, Svensson).

Jinnah and the Indian national movement, 1916-1940 (Hællquist).

Social and economic conditions in Japanese fishing villages (Kalland).

The place of religion in a local Japanese society (Kalland).

Tibetan bon-religion: Historical development and present situation in the People's Republic of China (Kværne, Olsson, Thargyal).

Textile production in Vietnam 1880-1940 (Nørlund).

Textile women in Vietnam and the Philippines: formal and informal work in social change (Nørlund).

Muslims in contemporary China (1949 to the present): Towards sinification (Sharma).

Basic patterns of conflict resolution in Malaysia in historical perspective (Svensson).

The transformation of rural society in the Third World (Svensson).

The role of Korea in American-East relations: Private humanitarian activity and limited political expansionism, 1882-1910 (Toiviainen).

Fengshui principles and social and economic competition in a Chinese village (Bruun).

The Khudai Khidmatgar movement in North West Frontier Province (British India), 1929-1932 (Højgaard).

Traiphumi-katha: A Buddhist cosmology from Thailand (Ivarsson).

Barefoot doctors in China (Jespersen).

The changing role of legislation and institutions in Vietnam (Sørensen).

Dokumentation/Bibliotek:

Biblioteket indeholder materialesamlinger vedrørende Asien på de europæiske hovedsprog inden for samfundsvidenskab og humaniora og omfatter ca. 20.000 bøger og ca. 1.500 tidsskrifter (heraf ca. 700 i løbende subskription) samt omfattende samlinger af kildemateriale, offprints og pamflets. Samlingerne har en tilvækst på 40-50 hyldemeter om året.

Konferencer, seminarer, workshops og forelæsninger:

NIAS afholder sine egne forskerseminarer som mødes regelmæssigt; derudover afholdes der en række forelæsninger af gæster ved instituttet.

I 1990 har NIAS været med til at afholde og organisere følgende større forskersammenkomster:

- International Conference on »Asian Societies in Comparative Perspective« (7th Annual Meeting of NASEAS) arr. i samarbejde med Foreningen for Sydøstasiatisk Samfundsforskning, afholdt 30. september-3. oktober i Klintholm, Møn, med deltagelse af ca. 100 nordiske og internationale deltagere.
- Nordisk seminar »Vietnam: hvor går udviklingen hen? Forskning om Vietnam, forskningsbistand og bistandsforskning« afholdtes 19. januar på NIAS med deltagelse af ca. 20 indbudte deltagere fra Norden.
- »2nd Nordic Symposium on Japanese and Korean Studies« arrangeret i samarbejde med Østasiatisk Institut, Københavns Universitet, afholdtes 13.-15. maj med deltagelse af ca. 70 nordiske og internationale forskere.
- »Workshop on Computer Applications in the Study of the European Expansion«, finansieret af European Science Foundation, arr. i samarbejde med Univ. Leiden, fandt sted på NIAS 17.-19. maj med deltagelse af en gruppe nordiske, europæiske og amerikanske specialister.
- »Nordic Seminar on Chinese Studies: Minorities in the People's Republic of China« afholdtes 28.-29. maj på NIAS med ca. 30 nordiske deltagere.
- Seminaret »Nordic Research on Malaysia in the Hu-

manities and Social Sciences« afholdtes 3.-4. december på NIAS med ca. 30 deltagere.

Publikationsvirksomhed:

I instituttets forskellige serier er følgende udkommet:

Endangered Culture: Japanese whaling in cultural perspective, af Arne Kalland & Brian Moeran. NIAS Preprint No 2. 1990.

Chinese Nationalism in the late Qing Dynasty: Zhang Binglin as an anti-Manchu propagandist, af Kauko Laitinen. Monograph Series No. 57. 1990.

Going against the Tide: On dissent and big character posters in China, af Göran Leijonhufvud. Monograph Series No. 58. 1990.

Along the Broad Road of Realism: Qin Zhaoyang's world of fiction, af Vibeke Børdahl. Monograph Series No. 59. 1990.

Desuden er NIAS Report 1990, NIAS-nytt 1990:1 og 1990:2, NIAS' Årsberetning 1989/Arbejdsplan 1990-1994, NIAS Accessions List 1989 og NIAS Library Guide udkommet.

Stipendievirksomheden:

Der blev uddelt 53 rejsestipendier til studieophold i Asien og 33 kontaktstipendier til kortere studieophold ved NIAS og/eller i specielle tilfælde ved andre institutioner i de nordiske lande til et samlet beløb af DKK 658.000.

Publikationer:

Cederroth, Sven: Javanese and Sasak Folk Beliefs:

The Changing Role of Diviners in Two Indonesian villages. I: Lundahl M. & Svensson Th.: Agrarian Society in History. Essays in Honour of Magnus Mörner. London. Routledge, 1990, pp. 159-183.

-: »Javanese and Sasak Spirit Beliefs. A Comparison between Two Indonesian Villages«. NIAS Report, No 2, 1990, pp. 154-183.

Kalland, Arne: Endangered Culture: Japanese Whaling in Cultural Perspective. NIAS, Copenhagen. 218 pp. (sammen med Brian Moeran).

-: Sea Tenure and the Japanese Experience: Resource Management in Coastal Fisheries. I: Moeran et al. (eds.), Unwrapping Japan. Manchester University Press, Manchester, pp. 188-204.

-: Whaling and Whaling Communities in Norway and Japan. I: Northern Atlantic Studies, Vol. 2 (1-2), pp. 170-178.

-: Gosengu – en japansk landsbyfestival. I: Esben Andreassen et al. (eds.), Japan – religioner og livsformer. Gyldendal, København. pp. 14-18.

Kværne, Per: Sakyamuni in the Bon Religion. Temenos 25, 1989, pp. 33-40.

-: The Bön of Tibet: The Historical Enigma of a Monastic Tradition. I: Chr. von Fürer-Haimendorf, The Renaissance of Tibetan Civilization. Synergetic Press. Oracle, Ariz. 1990, pp. 114-119.

- Series continua II, The Institute of Buddhist Studies, Tring 1990, pp. 151-169.
- : A Preliminary Study of the Bonpo Deity Khrobo Gtso-mchog Mkha-'gying. I: L. Epstein og R. F. Sherburne (eds.), *Reflections on Tibetan Culture: Essays in Memory of Turrell V. Wylie*. Studies in Asian Thought and Religion, Vol. 12, Lewiston N. Y. 1990, pp. 117-125.
  - : The Monastery of sNang-zhig of the bon Religion in the rNga-ba District of Amdo. I: P. Daffina (ed.) *Indo-Sino-Tibetica: Studi in onore de Luciano Petch*. Studi Orientali Vol. IX, Roma 1990, pp. 207-221.
  - : The Bon Religion of Tibet: A Study of Research. NIAS Report, 1990, pp. 143-153.
- Nørlund, Irene: Vietnam: Markedsøkonomi og socialisme. *Kontakt*, nr. 5, 1989/1990, pp. 23-27.
- : Textile Production in Vietnam and the Philippines: Development and Woman Labour (1970-1985). I: Marja-Leena Heikkilä-Horn and Jouko Seppänen (eds.), *Southeast Asia: Contemporary Perspectives*. Finnish Association of East Asian Studies and Nordic Association of Southeast Asian Studies, Helsinki 1990, pp. 33-53.
  - : »Informal Work: Textile Women in Vietnam and the Philippines. I: Satya Datta (ed.), *Third World Urbanization: Reappraisals and New Perspectives*. HSFR, Stockholm, 1990, pp. 118-132.
  - : Interplay between Craft and Industry in a Vietnamese Province. Nam Dinh, 1900-1945. NIAS Report, 1990, pp. 184-201.
  - : Verdensbanken: strukturtilpasning og gældskrise. Hvor står NGO'erne? I: *Gældskrisen, verdensbanken og strukturtilpasning: En udfordring til de danske NGO'er*. CASA, København 1990, pp. 2-13.
- Sharma, Triloki Nath: Buyi (Bouyei) Mortuary Rites, NIAS Report, 1990, pp. 202-223.
- : China's Prophetic Picture, NIAS Report, 1990, pp. 224-234.
- Svensson, Thommy: *Inventory of Nordic Scholars in Third World Historical Research*. Gothenburg: Secretariat of the Nordic Network for Third World History 1989 (Nordic Newsletter of Third World History, no. 1989/1). 97 s. (Komp. sammen med Magnus Mörner).
- : The Nordic Countries. I: *European Newsletter of Southeast Asian Studies* (Leiden), 2: 1 (November 1989), pp. 39-45; 2:2 (May 1990), pp. 35-39.
  - : NIAS og Asien-forskningens fremtid. NIAS-nytt, 1990:2, pp. 2-9.
  - : En ny fas i utvecklingen. NIAS-nytt, 1990:2. pp. 2-11.
  - : Historisk arbetslivsforskning i Sverige under 1990-talet: Ett forskningsstrategisk program. *Historisk tidskrift* (Stockholm), 1990:4, pp. 560-476. (Sammen med flere forfattere).
  - : Borneos historia, Bruneis historia, Cambodjas historia. I: *Nationalencyklopedin*, bd. 2-4. Bra Böckers Förlag, Höganäs 1990.
  - : Liberalism som kolonialism: *Nederländska Ostindien*. I: Kyle, Jörgen & Thomas Magnusson (red.), *Liberala perspektiv*. Förlags AB Wiken, Höganäs 1990. pp. 101-124.
  - : *Agrarian Society in History*. Routledge, London & New York 1990. 374 pp. (Ed. sammen med Mats Lundahl).
  - : *Introduction: Agrarian Society in History*. I: Lundahl, M. & Svensson T. (eds.), *Agrarian Society in History*. Routledge, London & New York 1990. pp. 1-27. (Sammen med Mats Lundahl).
  - : *Bureaucracies and Agrarian Change: A Southeast Asian Case*. I: Lundahl, M. & Svensson, T. (eds.), *Agrarian Society in History*. Routledge, London & New York 1990, pp. 282-317.
- Toivainen, Hillevi: *Amerikkalaiset ja Itä-Aasian maailmanjärjestys: Yhdysvaltain rooli Korean poliittisissa ja toloudellisissa muutoksissa 1882-1905*. (Amerikanerna och världsordningen i Ostasien: Förenta Staternas roll i de politiska och ekonomiska förändringarna i Korea 1882-1905). *Studie Historica Jyväskyläensia* 47, pp. 185-199.
- : *Korean Kingdom and Americans in the Far East: Asian World Order before Japanese Annexation*. NIAS Report, pp. 235-265.
- Stab:*
- Forstander: Tommy Svensson, professor, fil.dr., historiker, Sverige (Sydøstasien).
- Forskerprofessor: Per Kværne, professor, dr.phil., religionshistorie, Norge (Østasien – specielt Tibet).
- Forskere: Sven Cederroth, fil.dr., socialantropolog, Sverige (Sydøstasien, specielt Indonesien og Malaysia); Arne Kalland, dr.phil., socialantropolog, Norge (Østasien, specielt Japan); Irene Nørlund, cand. mag., økonomisk historiker, Danmark (Sydøstasien, specielt Vietnam og Filippinerne).
- Forskningsstipendiater: Triloki Nath Sharma, cand. phil., Danmark (Østasien, specielt Kina); Hillevi Toivainen, fil.dr., Finland (Østasien, specielt Korea); Rinzin Thargyal, religionshistoriker, Norge (Østasien, specielt Tibet) og forskningsassistent Inger Olsøn, Sverige, (Østasien, specielt Tibet).
- Videnskabelige medarbejdere – externt finansieret: Frede Højgaard, M.A., historiker (Indien), Jens-Chr. Sørensen, mag.art., kultursociolog (Vietnam).
- Externt tilknyttede: Ole Bruun, Ph.D., socialantropolog (Kina), stud.mag. Søren Ivarsson, historiker (Thailand) og stud.mag. Lis Jespersen, socialantropolog (Kina).
- Informationskonsulent: Karl Reinhold Hællquist, fil. lic., Sverige (Sydasien).

TAP:

Sekretærer: Leena Höskuldsson, fil.mag. (informations- og stipendiesager); Birgit Klintebæk (bogholder), Anne Schlanbusch, mag.art. (sekretariat), Erik Skaaning (bibliotek), Archana Sharma (bibliotek).
 Personale fra Det kongelige Bibliotek: Fg. afdelingsleder, forskningsbibliotekar Stig T. Rasmussen, bibliotekar Nana Lund (daglig leder), Ib Norel, Hans Hartmann.

Tommy Svensson

Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (Nordita)

Nordisk Institut for Teoretisk Fysik (Nordita) er et fællesnordisk institut, der finansieres af Nordisk Ministerråd. Institutet får stillet lokaler til rådighed ved Niels Bohr Institutet. Der er et nært samarbejde mellem forskere på de to institutter.

Formål:

Nordita blev oprettet i 1957. Det har til formål at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske fysik. Institutet skal drive forskning og uddannelse samt fremme forskningen ved samarbejde mellem de nordiske institutioner inden for området, f.eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og finansiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at anordne eller yde bidrag til symposier m.m. Institutet modtager stipendiater fra de nordiske lande (i reglen for to-års perioder) og udenlandske gæsteforskere.

Organisation:

Nordita ledes af en styrelse bestående af indtil 2 medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er Norditas direktør født medlem af styrelsen.

De nationale repræsentanter i styrelsen udnævnes af Nordisk Ministerråd efter forslag af vedkommende forskningsråd eller tilsvarende organ i det respektive land.

Norditas professorer og assistant professorer danner et professorskollegium, der virker som rådgivende organ i videnskabelige spørgsmål. Direktøren er formand for kollegiet.

Alle ansatte ved Nordita, herunder forskningsstipendiater, danner et rådgivende institutkollegium.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledelse af

Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier, der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger i øvrigt. Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen.

Fagudvalg nedsættes af styrelsen. Udvalgene består af mindst et medlem fra de nordiske lande samt mindst et medlem af Norditas professorskollegium. Fagudvalgene virker som rådgivende organ for styrelsen.

Forskningsvirksomhed m.v.:

Institutets virksomhed omfatter: High Energy Physics, Astrophysics and Cosmology, High Temperature Superconductors, Neural Networks and Spin Glasses, Chaos and Fractals, String Theory, Nuclear Structure, Subnuclear and Hadron Physics.

Virksomheden i 1990 har stort set fulgt planerne. I løbet af året besøgte et stort antal fysikere Nordita og adskillige aflagde også besøg ved andre nordiske institutioner. Af langtidsgæster opholdt 9 sig i København og 3 i de øvrige nordiske lande. Desuden foregik som altid en regelmæssig udveksling af forskere mellem Nordita og medlemslandene.

Nordita stod som arrangør af 4 symposier og var medarrangør af yderligere 1 samt ydede støtte til 7 i Norden.

En detaljeret beskrivelse af Norditas aktiviteter i 1990 vil kunne findes i virksomhedsberetningen for 1990.

Stab:

Direktør: C. J. Pethick.

Administrationschef: Nils Robert Nilsson.

Professorer: John Hertz, Alan Luther, Ben Mottelson, Bernard Pagel. C. J. Pethick, Paolo Di Vecchia.

Adjungerede professorer: G. E. Brown, Stony Brook.

Assistant professorer: Kari Enqvist (fra 1.7.1990), Mogens Høgh Jensen, Roland Svensson (til 31.10.1990), Andreas Wirzba.

Stipendiater: Danmark: H. Bruus, J. M. Houlrik, H. J. Jensen, B. Lauritzen, K. Sneppen, H. Svensmark. Finland: A. Brandenburg, K. J. Kainulainen. Norge: P. B. Lilje, C. A. Lütken, R. A. Madsen, S. Sannan. Sverige: P. B. Dahlqvist, H. K. Frisk, K. Lindgren, M. G. Nordahl, K. Olofsson, G. Russberg, P. Thejll, G. Theodoridis.

Administration: Helle Küllerich, Hanne Bergen, Anne Lumholdt, Jette Nielsen, Ellen Pedersen, Anna Maria Rey, Birthe Thorup.

Nils Robert Nilsson

Ordbog over det norrøne Prosasprog Den arnamagnæanske Kommissions Ordbog

Ordbogen:

Ordbog over det norrøne Prosasprog er en videnskabelig ordbog over ordforrådet i det norrøne, dvs. det middelalderlige norsk-islandske prosasprog fra ca. 1150 til ca. 1370 (norsk)/ 1540 (islandsk). Ordbogen knytter således an til to andre videnskabelige ordbogsprojekter: Orðabók Háskólans ved Islands Universitet, som leksikograferer det islandske sprog fra 1540 til vor tid, og ordregistranten ved universitetet i Oslo, hvis opgave det er at tilvejebringe et fuldstændigt ordarkiv over norsk indtil ca. 1550. Ordbog over det norrøne Prosasprog deler lokaler med Det arnamagnæanske Institut på Københavns Universitet Amager; den faglige kontakt med instituttets medarbejdere og gæster er af stor betydning for ordbogsarbejdet, og uundværlig er adgangen til instituttets enestående bibliotek og komplette samling af norsk-islandske middelalderhåndskrifter (i original eller fotografi).

Ordbog over det norrøne Prosasprog / A Dictionary of Old Norse Prose skal udkomme i 12 bind à ca. 500 sider. I 1989 udkom første bind: *Registre / Indices* (Distribution: AiO Tryk as, Cikorievej 8, 5220 Odense SØ). Registerbindet, der er nøglen til de kommende ordbogsbind, giver en oversigt over den norrøne proslitteratur i form af:

1. Signaturregister, en værk for værk oversigt over benyttede udgaver (inkl. udenlandske paralleltekster) og alt relevant håndskriftmateriale.

2. Register over benyttede middelalderlige håndskrifter med dateringer og litteraturhenvisninger og oversigt over samtlige benyttede håndskriftsamlinger; liste over håndskrifter fra Den arnamagnæanske Samling og Det kongelige Bibliotek i København med fremtidig adresse i Reykjavik.

3. Bibliografi over benyttet videnskabelig litteratur (første del af akkumulerende bibliografi).

Ordbogens seddelsamling består af knap 1 million håndskrevne sedler fordelt på skønsmæssigt 65.000 opslagsord. Dertil kommer et register over sammensatte ord. Excerpteringen, der med enkelte undtagelser har været selektiv, er for størstedelen af materialets vedkommende sket efter trykte udgaver, men hvor der enten ikke foreligger nogen udgave, eller på punkter hvor den eksisterende udgave anses for utilstrækkelig, har ordbogen excerpteret direkte fra håndskrifterne. I registerbindet ses opført 488 uudgivne norrøne tekster, hvoraf dog kun en mindre del er excerpteret.

Ved indsamlingen af ord har ordbogen bestræbt sig på at få ordstof fra forskellige tider og forskellige gener repræsenteret, især har en tættere udnyttelse af

mindre klassiske genrer og tekster resulteret i, at denne ordbog kan fremvise et større og mere alsidigt ordforråd end tidligere norrøne ordbogsværker. Fremmedord i norrøn kontekst hører med til materialet, navnestof derimod ikke. Den i Island og Norge oversatte litteratur nyder særlig opmærksomhed, og udenlandske paralleller er inddraget til belysning af det norrøne ordforråd. I registerbindet registreres 261 udenlandske tekster, men ikke alle er excerpteret, og mange problemer vedrørende kildeforhold venter stadig på afklaring.

I de alfabetisk ordnede ordbogsartikler vil ordenes formvariation, morfologi og syntaktiske brug blive vist, men størst vægt lægges der på den semantiske beskrivelse. Ordforklaringer gives på både dansk og engelsk, ledsaget af et fyldigt citatmateriale med nøjagtige, daterbare henvisninger til kilderne (jvf. Prøvehæfte / Prospectus, 1983).

Organisation:

Ordbogen ledes af ordbogsrådet, hvis medlemmer er samtlige fastansatte videnskabelige medarbejdere. De heltidsansatte redaktører fungerer på skift som ordbogsleder for to år ad gangen.

Virksomhed i 1990:

Arbejdet har været koncentreret om to centrale områder, som hænger nøje sammen: Redaktionsreglerne er justeret og udbygget på talrige punkter i forhold til Prøvehæfte 1983, og i takt hermed er en databasestruktur for artiklerne i ordbogen udviklet. Databasens krav til konsekvens har kastet lys over adskillige redaktionelle problemer og har givet anledning til grundig vurdering af allerede fastlagte principper. For nærværende tager databasen højde for en ret kompliceret og varieret artikelstruktur. Udviklingsarbejdet er foregået inden for databasesystemet dBASE III og det integrerede database- og tekstbehandlingssystem SmartWareII. Mellemløbet mellem database og færdig fotosats, tekstformatteringssystemet TEX, forventes at være fuldt arbejdsdygtigt tidligt 1991, således at al produktion bortset fra fotosætning og trykning kan ske ved små datamater inden for ordbogens egne rammer.

En omfattende nødvendig revision af seddelsamlingen med særligt henblik på revision af teksternes signaturer pågår (tildels automatisk) i takt med indtastning af en stor del af citatmaterialet.

Ordbogens store databaseregister med oplysninger om håndskrifterns indhold, dateringer, udgaver m.m. opdateres løbende.

Om ordbogens virksomhed i øvrigt henvises til *The Arnamagnæan Institute & Dictionary: Bulletin*.

Stab:

Redaktion: Helle Degnbol (ordbogsleder pr. 1. juli), Guðrún Ása Grímsdóttir (pr. 1. august), Bent Chr. Jacobsen, Eva Rode, Christopher Sanders (deltid).

Sekretariat: Charlotte Højme (deltid), John Tietze (deltid).

Studentermedhjælp (deltid, skiftende perioder): Sarah May Anderson, Charlotte Højme, Jón Eiríksson, Jette Knudsen, Tove Hovn Ohlsson, Veturliði Óskarsson.

Redaktionen

Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre (RCT)

Historie:

Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre er en uafhængig, selvejende humanitær institution, der arbejder med at rehabilitere mennesker, der har været ude for tortur, og som har fået asyl i Danmark. RCT blev som selvstændig institution startet i slutningen af 1982 og åbnet officielt den 5. maj 1984, i to ældre professorboliger på Juliane Maries Vej 34 (Rockefeller-komplekset), som er stillet til rådighed af Københavns Universitet. Forud lå flere års arbejde på Rigshospitalets neuromedicinske afdeling, hvor en gruppe læger, fysioterapeuter, sygeplejersker m.fl. havde udviklet de behandlingsmetoder, som danner grundstammen i RCT's behandling af torturofre.

Arbejdsområder:

RCT's arbejdsområder er fastlagt som følger:

- at drive et center til rehabilitering af personer, der har været udsat for tortur, og disses familier
- at undervise dansk og udenlandsk sundhedspersonale i undersøgelse og behandling af personer, der har været udsat for tortur, og ved undervisning i bredere fora at medvirke til udbredelse af kendskabet til tortur, torturformer og de muligheder, der foreligger for at rehabilitere personer, der har været udsat for tortur.
- at udføre og igangsætte forskning af tortur og torturfølgers art og omfang.
- at drive og videreudvikle et internationalt dokumentationscenter;
- og ved at arbejde med de nævnte fire delmål at medvirke til forebyggelse af tortur.

1. Behandling

Tortur, således som den systematisk udføres i dag, anvender metoder, der rammer både legemet og psyken. De torturofre, der når frem til RCT, lider hovedsagligt af psykiske følger og dysfunktioner i bevægeapparatet. Derfor udføres rehabiliteringen af disse mennesker ved en koordineret psyko- og fysioterapeutisk behandlingsindsats. Desuden står RCT's klienter over for so-

cialle problemer her i Danmark, hvorfor disse søges løst af RCT's socialrådgivere i samarbejde med klient og de sociale myndigheder. Hertil kommer, at eventuelle ægtefæller og børn tilbydes undersøgelse og behandling.

Torturofre, der behandles på RCT, fremkommer med en række legemlige klager, hvoraf de hyppigste er hovedpine og smerter i mange dele af kroppen. Desuden lider de af permanent træthed, søvnforstyrrelser, mareridt, konstant angst, hukommelses- og koncentrationsbesvær, modløshed, skyldfølelse, mistillid, seksuelle problemer og identitetsændringer med følelse af nedsat selvværd som de vigtigste psykiske symptomer.

På grund af de legemlige klager tilbydes klienterne en grundig lægeundersøgelse, der ofte resulterer i yderligere undersøgelser ved forskellige speciallæger.

Som standardundersøgelser tilbydes klienten desuden undersøgelse ved RCT's reumatolog og på Københavns Tandlægehøjskole.

Selv om disse undersøgelser sjældent fører til diagnosticering af egentlige medicinske eller kirurgiske lidelser, så gennemføres de for at vise klienten, at klagerne bliver taget alvorligt.

Behandling og undersøgelser udføres ambulant; men visse omfattende undersøgelser eller nødvendige operationer foretages under indlæggelse på Rigshospitalets neuromedicinske afdeling, som da fungerer som stamafdeling for hospitalets øvrige afdelinger, fordi personalet dér endnu er det, som har den største erfaring i plejen af torturofre.

Behandlingstiden på RCT er individuel – det er ikke muligt på forhånd at sige, præcis hvor lang tid forløbet vil tage. Behandlingsperioden varierer, men varer i gennemsnit 9 måneder.

Primo 1990 var 34 torturofre, fire ægtefæller og seks børn i behandling på RCT. I løbet af 1990 blev yderligere 61 taget i behandling: 31 torturofre, fem ægtefæller, 23 børn samt to andre nære familiemedlemmer. 53 personer kunne afslutte deres behandling på RCT i løbet af året, heraf var 41 torturofre, fem ægtefæller, seks børn og et nært familiemedlem.

Primo 1990 ventede 135 på at blive undersøgt på RCT. I årets løb er 75 yderligere blevet henvist, men 62 personer er udgået af ventelisten, fordi behandling på RCT er påbegyndt, fordi henvisning til det ved RCT etablerede eksterne behandlernet har fundet sted (16 personer) – eller i nogle få tilfælde – fordi klienten ikke har ønsket behandling.

Behandlerkapaciteten på RCT er under det registrerede behov. Men det har fra centrets start været klart, at RCT ikke skal gøres større, end at man hele tiden kan bevare fordelene ved den lille og overskuelige virksomhed. RCT må ikke få præg af en større hospitalsklinik.

For at imødekomme det omtalte behov, er der blevet etableret en kreds af praktiserende læger, ca. 100,

der har vist interesse og forståelse for torturofrenes særlige problemer og som stadig modtager information fra RCT. RCT vejleder og rådgiver desuden ved konkrete sager.

Hertil kommer etablering af et eksternt behandlernet, bestående af såvel psykiatere som psykologer, der har modtaget undervisning, og som løbende bliver superviseret af kolleger ansat ved RCT. Denne mulighed for psykoterapeutisk behandling har gjort det muligt at hindre en for voldsom vækst af ventelisten.

RCT arbejder på at få etableret behandlerteam med tilknytning til RCT – bestående af praktiserende læger, psyko- og fysioterapeuter – rundt omkring i Danmark, så torturofre kan få den optimale behandling uanset deres bopæl.

2. Undervisning

Undervisning og uddannelse er blandt RCT's formål. Kendskab til torturens eksistens, til formålet med torturen, samt til at der findes rehabiliteringsmulighed, er en viden, der bør være vidt udbredt. En vigtig forudsætning for torturens udbredelse er, at den – i en bredere sammenhæng – eksisterer i kraft af medvirken fra sundhedspersonale, især læger. Først og fremmest bør disse kendsgerninger kendes af politikere og sundhedspersonale. Som led i FN konventionen mod tortur – som bl.a. Danmark har tilsluttet sig – har Danmark herigennem, iflg. konventionens artikel 10 – som en forebyggende foranstaltning mod tortur forpligtet sig til at sikre uddannelse og information om tortur og om hvorledes den kan opstå, over for sundhedspersonale, offentligt ansatte og andre, der varetager bevogtning, udspørgen og behandling af personer, der underkastes arrestation, detention og fængsling.

Som en institution, der rehabiliterer torturofre, ønsker RCT at udbrede dette kendskab samt at sikre – bl.a. gennem undervisning og information – at andre grupper kan og skal påtage sig disse opgaver.

RCT's undervisningsforpligtelser og uddannelsesaktiviteter er derfor betydelige, og målene rækker, som det i det forudgående er blevet beskrevet, ud over den egentlige vidensformidling om rehabiliteringsarbejde og metoderne, som de i praksis anvendes på RCT.

Undervisning foregår nationalt og internationalt. Den nationale undervisning varetages både præ- og postgraduat med vægt lagt på medicinstuderende, tandlægestuderende, sygepleje- og fysioterapeutstuderende. Desuden undervises socialrådgivere i Forvaltningshøjskolens regi.

For nogle studier indgår undervisningen i curriculum. I den postgraduate undervisning indgår torturundervisning i enkelte specialselskabers A-kursus i speciallægeuddannelsen. Hos sygeplejerskerne endvidere som tilbudt undervisning ved landskurser. I øjeblikket forhandles om udvidelse af undervisningstilbuddene indenfor både præ- og postgraduat undervisning i en del sundhedspersonaleuddannelser.

Undervisning er herudover jævnligt givet i form af kurser til andre faggrupper, når dette har været ønsket.

Den internationale undervisningsaktivitet har dels været koncentreret om større internationale seminarer med 50-100 deltagere, dels om mindre seminarer med op til 20 deltagere over nogle få dage enten i udlandet eller formidlet ved besøg på RCT. Desuden har RCT-medarbejdere enkeltvis deltaget i møder, ved kongresser eller ved foredragsvirksomhed efter invitationer. I flere tilfælde har undervisningen/uddannelsen specifikt været hjælp til oprettelse af rehabiliteringscentre.

Undervisningen varetages af RCT's behandlerteam, af konsulenter knyttet til RCT samt i nogen grad ved undervisning af specialister fra andre landes rehabiliteringscentre, som RCT arbejder med.

Udenlandsk undervisning har fundet sted i følgende lande: Argentina, Belgien, Canada, Chile, Frankrig, Grækenland, Holland, Italien, Norge, Pakistan, Polen, Schweiz, Spanien, Sverige, Tyrkiet, USA, Zimbabwe, Østrig og i Danmark med besøgende fra alle fem kontinenter.

RCT har udarbejdet et fyldigt undervisningsmateriale på dansk og engelsk. Undervisningsmaterialet omfatter bl.a. de første undervisningsbøger om emnet for sygeplejersker (dansk og engelsk) og fysioterapeuter (dansk), samt en psykoterapeutisk manual (engelsk) og et kompendium til brug for undervisningen i retsmedicin. Herudover har RCT tillige udviklet et omfattende audio-visuelt undervisningsmateriale bestående af video og lysbilleder.

3. Forskning og udvikling

Forskningstemaer

- A. Hyppighed af tortur og torturfølger; sammenhængen mellem tortur og helbred; forebyggelse af tortur.
- B. Torturfølgers biologiske, psykologiske og sociale natur og dynamik.
- C. Individuelt forløb under og efter behandling på RCT.
- D. Udvikling og evaluering af indsats til gavn for torturofre.

Igangværende forsknings- og udviklingsarbejde, nationalt og internationalt

Begrebsapparat og ramme for national og multikulturel forskning om konsekvenser af krænkelse af børns menneskerettigheder. Børn i krise: Psykiske symptomer og adfærd hos børn af torturramte familier. Psykoterapeutisk behandling af børn af torturramte familier (projekt udviklet 1990, iværksættes 1991). Coping blandt børn af torturramte familier (projekt udviklet 1990, dataindsamling ventes iværksat 1991).

Udvikling af metoder til måling af psykologiske di-

mensioner relevante for beskrivelsen af torturofrenes tilstand, specielt angst.

Evaluering af processen i den psykoterapeutiske indsats ved RCT.

Prævalens af torturramte familier i dansk flygtningepopulation; validering af screeningsredskab; association mellem torturhistorie og aktuelle symptomer blandt børn i torturramte familier (projekt udviklet 1990, dataindsamling ventes iværksat 1991).

Udvikling af produktionsmodel med tilsvarende registreringsapparat til beskrivelse af RCT's aktivitet og RCT's informationsbehov og informationsstrømme.

Udarbejdelse af reumatologisk/fysioterapeutisk lærebog vedrørende torturofres særlige senfølger efter traumer i bevægeapparatet, blandt andet følger efter falanga, efter ophængning, efter elektrisk tortur, bindevævs tilstand efter tortur, muskeltension/muskellabance efter tortur.

Dokumentation af lægers deltagelse i tortur: historisk, geografisk, juridisk, social og kulturel baggrund. Udvikling af tiltag mod lægers deltagelse i tortur.

International udvikling og koordinering af projekter om børn og organiseret vold, herunder etablering af fælles monitoreringssystem.

Deltagelse i tyrkisk/dansk fællesprojekt vedrørende falanga.

Dansk/pakistansk fællesprojekt: menneskerettigheder i Pakistan specielt om etniske og andre minoritetsgrupper i Pakistan.

4. Dokumentationscenter

Allerede ét år før en arbejdsgruppe under WHO i 1986 anbefalede, at der skulle etableres Clearing Houses for den videnskabelige litteratur om *organized violence*, var man på RCT i gang med indsamling af litteratur om tortur, torturens følger og om rehabilitering af torturoverlevende.

I oktober 1987 åbnede RCT sit internationale dokumentationscenter med en samling, der på det tidspunkt omfattede ca. 1.500 bøger, tidsskriftsartikler, manuskripter, kongresindlæg mv. Siden er samlingen vokset til ved årsskiftet 1990-91 at omfatte omkring 11.000 enheder.

Dokumentationscenterets samling fokuserer først og fremmest på de medicinske aspekter af tortur og på lægers medvirken ved tortur. En mindre del af samlingen udgøres af den relevante litteratur fra tilgrænsende områder, eksempelvis transkulturel psykiatri, katastrofepsykiatri, holocaust, medicinsk etik, international lov og litteratur om menneskerettigheder mv.

Den indsamlede litteratur er fortrinsvis skrevet på dansk, engelsk, tysk og fransk, men også arabisk, urdu, farsi, tyrkisk og koreansk er repræsenteret. Japansk litteratur er i 1990 kommet til i form af en fotokopi af en sjælden bog om tortur skrevet på arkaisk japansk.

Dokumentationscentret er deltager i Huridocs-netværket. Huridocs (Human Rights Information and Documentation System Network) er et globalt netværk, der omfatter over 100 menneskerettighedsorganisationer, der er enedes om at registrere menneskerettigheds litteratur efter de samme retningslinier med henblik på udveksling af data og hurtig spredning af information.

Materialerne i RCT's dokumentationscenter registreres dels i en lokal database med Unesco's CDS/ISIS program, dels i en delbase i COSMOS-databasen på Danmarks Natur- og Lægevidenskabelige Bibliotek (Universitetsbibliotekets 2. afdeling).

RCT's samlinger stilles til rådighed for organisationer, institutioner og enkeltpersoner, der arbejder med behandling af torturofre, eller som på anden måde deltager i arbejdet med tortur. Dette gøres i form af udskrifter af referencelister og i en vis udstrækning udlån eller fotokopiering af selve litteraturen.

I løbet af 1990 effektuerede RCT 2132 bestillinger i form af udlån og fotokopiering af bøger og artikler. Af de 2132 bestillinger stammede ca. 30 % fra udlandet.

Den voksende efterspørgsel fra udlandet har ført til, at RCT nu på langt sigt planlægger at medvirke ved etablering af regionale dokumentationscentre i de øvrige rehabiliteringscentre andre steder i verden. Dette tænkes at ske i form af undervisning i anvendelse af CDS/ISIS programmet og katalogisering efter Huridocs-retningslinierne og ved at tilbyde bibliotekarer eller dokumentalister kortere ophold ved RCT's Dokumentationscenter.

Udgivervirksomhed:

Årsberetning/Annual Report.

International Newsletter on Treatment and Rehabilitation of Torture Victims.

Stab:

RCT's virksomhed er ikke baseret på frivillig arbejdskraft. Man har fra starten lagt sig fast på, at det arbejde, som udføres ved RCT, af hensyn til de mennesker, som har behov for behandlingen, kræver en fuldtdindsats af højt kvalificerede professionelle. Dette kan kun sikres ved ansættelse af den nødvendige stab.

Ultimo 1990 var der 36 ansatte - 27,1 årsværk - bestående af læger, psykologer, fysioterapeuter, sygeplejersker, socialrådgivere, lægesekretærer, tolke og administrativ personale. Herudover har RCT tilknyttet en fast kreds af tolke og konsulenter inden for følgende områder: Alle lægespecialer, odontologi, undervisning og forskning. RCT har desuden et formaliseret samarbejde med Rigshospitalet, Københavns Universitet og Københavns Tandlægehøjskole.

Publikationer:

Bloch I., Møller G.: Rehabilitation of torture victims: physiotherapy as a part of the treatment. In: Hegna

- T., Sveram M. eds.: Psychological and psychosomatic problems. Edinburgh: Churchill & Livingstone, 1990: 121-44. (Bromly I., Watts N.T., eds.: International perspectives in physical therapy: vol 5).
- Jacobsen L., Vesti P.: Professionel hjælp til torturens overlevende. Sygeplejersken 1990; 90 (46): 22-6.
- , Vesti P.: Torture in the modern world: Extreme man-made stress and its consequences at the level of the individual, the family and society. International Minds 1990; 2: 3-5.
- , Vesti P.: Torture survivors – a new group of patients. Copenhagen: Danish Nurses' Organization, 1990.
- Marcussen H.: Das Rehabilitations- und Forschungszentrum für Folteropfer (RCT) Kopenhagen. PMS Aktuell 1990; 2/90: 10-2.
- Montgomery E.: »Børn i krise« – Indtryk fra et forskningsseminar vedr. det internationale projekt »Børn i krise«. Psykolog Nyt 1990; 44: 404-5.
- Rasmussen O.V.: Medical aspects of torture: Torture types and their relation to symptoms and lesions in 200 victims, followed by a description of the medical profession in relation to torture. Thesis. Copenhagen: Lægeforeningens Forlag, 1990. (Også trykt i Danish Medical Bulletin 1990; 37 (Supplement No. 1): 1-88.
- , Bøjholm S.: Torture survivors, their treatment and rehabilitation. Anais de medicina e cirurgia 1990; 3: 27-32.
- Skylv G., Bloch I., Høhne L.: Muscle tension and articular dysfunction in torture victims. Journal of Manual Medicine 1990; 5: 158-161.
- Sørensen B., Vesti P.: Medical education for the prevention of torture. Medical Education 1990; 24: 467-9.
- Vesti P.: Extreme man made stress and anti-therapy: Doctors as collaborators in torture. Danish Medical Bulletin 1990; 37: 466-8.
- Film:**
- Trods alt. Manuskript og instruktion: Astrid Henning-Jensen. Indtaling: Lone Hertz. Musik: Palle Mikkelsen. Produktion: Penta – TV2 Fakta – Jørgen Roos Film. Varighed: 50 min.
- Inge Genefke*
- Studieskolen i København**
- Studieskolen i København er en selvejende institution i tilknytning til Københavns Universitet med det formål at tilbyde undervisning for voksne i henhold til Lov om støtte til folkeoplysning, samt andre beslægtede undervisningsopgaver. Undervisningen i dansk for indvandrere på de elementære niveauer udbydes i henhold til Lov om undervisning i dansk for voksne indvandrere efter overenskomst med Københavns Kommune.
- Historie:**
- Studieskolens aktivitet startede i 1950'erne, da Folkeuniversitetet igangsatte en række sprogkurser som supplement til Folkeuniversitetsvirksomheden. Kursusvirksomheden i dette regi ekspanderede i 1960'erne og 1970'erne voldsomt og blev i 1977 udskilt som en selvstændig institution under navnet Studieskolen i København.
- Styrelse:**
- Studieskolen i København ledes af en styrelse på 13 medlemmer. Det humanistiske Fakultet udpeger 2 medlemmer blandt de under fakultetet heltidsbeskæftigede lærere, samt 1 medlem blandt de under fakultetet immatrikulerede studerende. Ligeledes udpeger Det naturvidenskabelige Fakultet 1 lærerrepræsentant og 1 studentrepræsentant. Studieskolens lærerråd udpeger 4 medlemmer, Studieskolens fagkonsulentråd 2 medlemmer og Studieskolens TAPråd 2 medlemmer.
- For årene 1990 og 1991 havde de to fakulteter udpeget lektor Thorkil Damsgaard Olsen (Institut for nordisk Filologi), lektor Lisbet Falster Jacobsen (Institut for germansk Filologi), lektor Erik Schou Jensen (Geologisk Museum) og stud.scient. Lars Melin.
- Studieskolens medarbejdere havde udpeget exam. art. Hans-Jørgen Andersen, cand.mag. Bolette Brøndum-Nielsen, cand.phil. Inge Hansen, cand.phil. Birgitte Hertz, exam.art. Bodil Jeppesen, ass. Vibeke Pedersen, exam.art. Lars Skov og ass. Inge Worm.
- Terminer:**
- Studieskolens kurser starter 8 gange om året, 3 terminer i efterårssemesteret, 3 i forårssemesteret og 2 somerterminer med intensiv undervisning.
- Undervisning:**
- Studieskolens tilbud omfatter sprogundervisning på alle niveauer, samt emner og fag, der kendes fra undervisningen i folkeskolen, gymnasiet og HF, herunder naturvidenskabelige fag og edb. Derudover tilbydes undervisning i andre beslægtede fag. Undervisningstilbuddene henvender sig til alle, men Studieskolens særkende er især sprogundervisning på niveauer og i sprog, der stort set ellers kun findes på universiteterne. Studieskolens undervisning benyttes ligeledes af studerende fra alle grene af undervisningssektoren som supplement til den normale undervisning for at forbedre standpunkt i de sproglige og naturvidenskabelige fag.
- Fagudbuddet er ikke ændret meget i beretningsåret.

Enkelte nye sprog er kommet til, ligesom der til stadighed udvikles nye niveauer opad i dansk for udlændinge. Bevillingssituationen i Københavns Kommune gør, at udbuddet i dansk på de elementære niveauer til stadighed er svagt faldende.

Året har været præget af forarbejdet til den nye lov om støtte til folkeoplysning, der afløser fritidsloven den 1. januar 1991. Loven afskaffer det automatiske princip, hvor der altid har været tilskud til aktivitet, der opfylder enkle kriterier (f.eks. 12 deltagere på et hold). Med den nye lov er det den enkelte kommune (for Studieskolens vedkommende Københavns Kommune), der hvert år afsætter en bevilling til folkeoplysning til fordeling mellem kommunens initiativer. Dette gør den tidligere fritidsundervisning sårbar over for eventuelle spareinitiativer i kommunerne.

Rekvrireret af Det humanistiske Fakultet og Det internationale Kontor varetog Studieskolen i sommeren 1990 intensiv undervisning i dansk sprog for ca. 60 udenlandske studerende, før de som led i udvekslingsprogrammerne kunne følge universitetets undervisning.

I 1990 har Studieskolen ligeledes afholdt kurser i sprog og edb for universitetets administrative personale.

Lærerrekruttering:

Studieskolens lærere er alle yngre kandidater eller ældre fagstuderende. For disse sidste udgør Studieskolen en værdifuld og studierelevant arbejdsplads. Dette giver sig da også udslag i specialevalg, hvor materiale indsamles og teorier afprøves i praksis.

Omfang:

Studieskolens undervisning omfattede i 1989/90 i alt ca. 1.550 kurser med ca. 23.000 deltagere svarende til ca. 54.000 undervisningstimer. Heraf var ca. 18.000 timer dansk for udlændinge.

Ca. 400 kandidater tilmeldte sig Studieskolernes danskprøver, der afholdes i samarbejde med Studieskolerne i Århus og Odense. Disse prøver benyttes af universiteterne og andre højere læreanstalter som suppleringsprøver for udenlandske studerende.

Jørgen Jørgensen

UNI.C

Året 1990 var det 25 år siden, Niels Bohr Institutet ved Københavns Universitet oprettede en edb-gruppe, der sidenhen afløstes af RECKU, det regionale edb-center ved Københavns Universitet. Tilsvarende regionale edb-initiativer fandtes på Århus Universitet og ved Danmarks tekniske Højskole, hvor et efter datidens målestok meget stort regneanlæg blev installeret i 1965. De regionale centre blev i 1985 til Danmarks edb-center for forskning og uddannelse, UNI.C, som altså fejrede 25-året for grundlæggelsen i 1990.

Centret har bevaret en stærk tilknytning til de institutioner, det er udsprunget af. Således er der også i dag stærke bånd og mange samarbejdsrelationer mellem UNI.C og institutter ved Københavns Universitet. Mange institutter trækker fx på centrets store edb-maskiner, i særdeleshed VM-systemet. Blandt de store brugere af vektorprocessoren Amdahl VP1100 er HC Ørsted Institutet og Niels Bohr Institutet.

Af nye initiativer i 1990 kan nævnes en aftale med HC Ørsted Institutet om afprøvning af mindre vektorprocessorer. Institut for humanistisk Informatik og afdeling for Åben Uddannelse har samarbejde med UNI.C, der peger frem mod etablering af fjernundervisning indenfor sprogområdet under Åben Uddannelse.

DENet

UNI.C står siden 1988 for opbygning og drift af et højhastigheds-datanetværk, DENet, der overvejende er finansieret via Undervisningsministeriets edb-kapacitetsudvalg. Ved indgangen til 1990 var Astronomisk Observatorium, August Krogh Institutet, Datalogisk Institut, Geofysisk Institut, Geografisk Institut, Geologisk Institut, HC Ørsted Institutet, Indre By Terminalen, KU Amager, Niels Bohr Institutet, Panum Institutet og Det teologiske Fakultet tilsluttet. I 1990 fik Biologisk Kemi B, Mineralogisk Museum, NBI Risø og KU's administration egne forbindelser.

Udover KU og UNI.C har netværket tilslutning til stort set alle øvrige institutioner for forskning og vidergående uddannelser, der hører under Undervisningsministeriets universitetsafd. Der er tillige forbindelser til en række andre forskningsinstitutioner, fx Meteorologisk Institut, Risø samt til alle forskningsbibliotekernes databaser, herunder DKB og DNLB.

Netværket tilbyder bl.a. interaktiv terminaltrafik, filtransport og elektronisk post, ikke blot mellem danske anlæg, men også til andre nordiske, amerikanske og enkelte mellemeuropæiske anlæg. Elektronisk post er dog mulig til hele verden.

Ib Alfr. Larsen

Universitetets og øvrige højere læreanstalters Studenter-Gymnastik

USG står for Universitetets og øvrige højere læreanstalters Studenter-Gymnastik. Øvrige højere læreanstalter omfatter i dag Københavns Tandlægehøjskole, Danmarks farmaceutiske Højskole, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Handelshøjskolen i København, Kunstakademiet, Det kgl. Musikkonservatorium og Købmandsskolen.

Institutionen oprettedes ved Københavns Universitet den 1. oktober 1918. Man startede med 2 gymnastikhold for mandlige studerende i Studenterforeningen samt et hold i K.F.U.M.'s gymnastiksal i Rosenborggade (under ledelse af N. C. D. Petersen). I 1929 kom de kvindelige studerende med – også i gymnastik – (under ledelse af cand.mag. fru Agnete Bertram).

I tidens løb udvidedes tilbuddene til også at omfatte andre idrætsgrene end gymnastik. USG var også først i rækken med at introducere nye idrætsgrene (basketball, volleyball, svømmedykning for blot at give et par eksempler.)

Opbygning:

Om opbygningen af USG anno 1990 kan man kort og godt sige, at institutionen består af 5 klubber – 4 konkurrenceidrætsklubber og 1 motionsidrætsklub. De 4 konkurrenceidrætsklubber består af en svømmeklub, en håndboldklub, en basketballklub og en badmintonklub.

Motionsidrætsklubben er langt den største. Sagt på en anden måde: Fordelingen i USG i dag er ca. 13 % konkurrenceidrætsudøvere og ca. 87 % motionister.

En klub kun for studenter?

Gennem de sidste 10 år er vi ofte blevet stillet over for spørgsmålet: »Hvorfor specielt en klub for studenter?«

En studenterklub kan have sine rent praktiske fordele:

1. Bedre udnyttelse af ressourcerne (mellemtimer kan benyttes).
2. Studerendes semestre muliggør, at vedligeholdelse og forbedringer af idrætsanlæg kommer mindre på tværs, end de ville gøre i »civile klubber«.

Formål:

USG's formålparagraf har siden stiftelsen været: »Under kammeratlige former at give unge under uddannelse en alsidig systematisk motion, der kan modvirke det stillesiddende studielivs skadelige indflydelse på arbejdsevne og velbefindende.«

USG's bestyrelse består af en repræsentant fra de højere læreranstalter, en repræsentant fra konkurren-

ceklubber, en repræsentant fra USG's motionsidrætter, samt USG's inspektør (altså i alt 4 personer).

USG's repræsentantskab består af:

- 1) en repræsentant for hver af de motionsidrætter, der er på USG's program (8).
- 2) En repræsentant for hver af de højere læreanstalter (8).
- 3) En repræsentant for hver af konkurrenceidrætsklubberne(4)

Et fuldtalligt repræsentantskab omfatter således i alt 20 personer.

Fordele:

USG udmærker sig derved, at den under samme tag kan tage sig af både konkurrencefolk og af motionister og med fordelingstallene 13 % og 87 % (229/1921 personer).

Dette er ret enestående. Man har i tidens løb gjort sig sine tanker om, hvem der ville blive »sorteper« i tilfælde af, at USG af en eller anden grund skulle nedlægges. De 229 ville nemt kunne optages i andre konkurrenceidrætsklubber, mens størstedelen af de 1921 (motionister) ville opgive at motionere, dels fordi de ville have svært ved for det første at finde et andet sted eller klub, dels fordi den atmosfære, der er fremherskende i USG simpelthen er umulig at opdrive andetsteds.

Økonomi:

USG fik i 1975 status som selvejende institution, hvilket indebærer, at kontingenterne nu kan følge prisudviklingen. Før 1975 nyttede det ikke at sætte kontingenterne op for at få flere penge til rådighed, idet alle indbetalte kontingenter, hvad enten de var høje eller lave, blev overført til statens indtægtskonto. Der var således intet grundlag for at forøge studenternes udgifter, idet de intet selv ville få for pengene.

USG finansieres i dag først og fremmest af de indbetalte kontingenter.

Vi får endvidere løntilskud til administrationen fra Københavns Universitets budget.

Tidligere havde vi endnu et privilegium, idet vi var fritaget for lokaleleje i Danmarks Højskole for Lægemeøvelsens lokaler.

Siden indførelsen af begrebet »indtægtsdækket virksomhed« ser det desværre ud til, at denne fordel med Undervisningsministeriets billigelse skal forsvinde, således at studerende – der i mange tilfælde i forvejen er hårdt spændt for – nu bliver tabere, idet USG i modsætning til andre idrætsklubber er blevet nægtet støtte af Københavns Kommune i henhold til fritidsloven. Kommer vi ikke ind under denne lov, går vi dystre udsigter i møde.

Kit Kruse